

İkidillilikte Kültür Edincinin Ölçülmesine Yönelik Bir Uygulama: İstanbul Üniversitesi Almanca Mütercim Tercümanlık Örneği

A Study on the Assessment of Cultural Competence in Bilingualism: The Case of German Translation and Interpreting at Istanbul University

Enise Eryılmaz¹

öz

Bir toplumun her yönüyle bilgi birikimini içeren kültür, çevirinin önemli bileşenlerinden biridir. Çevirmenin metindeki kültürel sembollerini alımlayamaması veya erek dilin kültürünü göz ardı etmesi, erek metnin işlevsel olmamasına yol açar. Bu bağlamda tek dilli bireylerde kıyaslama ve soyutlama yoluyla algılanan yabancı kültürün, ikidilli bireylerde nasıl alımlandığı ve bunun çeviri sürecine nasıl yansıdığı çalışmanın başlangıç noktasını oluşturmaktadır. Çalışmada ikidilli profile sahip İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Bölümü Almanca Mütercim Tercümanlık Anabilim Dalı birinci sınıf öğrencilerinin kültür edincini sorgulamak için anket çalışması yapılmıştır. Devamında kültürel geçmişe sahip olan 'simit' ve 'Brezel' ürünlerinin tarifler üzerinden Almancadan Türkçeye ve Türkçeden Almancaya yönelik çeviri uygulaması ve çeviri değerlendirmesi gerçekleştirilmiştir. Bunlardan elde edilen veriler de kültür edinci bağlamında sorgulanmış ve ikidilli öğrencilerdeki kültür edincine ilişkin çıkarım ortaya konulmuştur.

Anahtar kelimeler: İkidillilik, Kültür, Çeviri Edinci, Kültür Edinci, Kültür Edincinin Ölçülmesi

ABSTRACT

Culture, which includes all the knowledge of a society, is one of the most important components of translation. When the translator is not able to perceive the cultural symbols of the text or he/she is ignoring the culture of the target language and the target text will lose its function. Thus, the starting point of this study is built on the way in which the monolingual individual perceives a foreign language through comparison and abstraction and how it is received by bilingual individuals, and how it is reflected in the translation process constitutes. This study includes a survey used to examine the cultural competence of the bilingual first-grade students of German Translation and Interpreting at the Istanbul University department of Translation Studies. Furthermore, translation from German to Turkish and vice versa and a translation assessment grid are used to gather data as regards the translation of the recipe for "simit" (Bagel) and "Brezel". The data acquired from this study is also examined in the context of cultural competence; thus conjectures are provided as regards the cultural competence of bilingual students.

Keywords: Bilingualism, Culture, Translation Competence, Cultural Competence, Assessment of Cultural Competence

¹İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çeviribilim Doktora Programı, İstanbul, Türkiye

ORCID: E.E. 0000-0001-6295-1897

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Enise Eryılmaz (Doktora Öğrencisi),
İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Çeviribilim Doktora Programı, İstanbul, Türkiye
E-posta: eniseeryilmaz@gmail.com

Başvuru/Submitted: 01.11.2020

Kabul/Accepted: 30.12.2020

Atıf/Citation: Eryılmaz, E. (2020). İkidillilikte Kültür Edincinin Ölçülmesine Yönelik Bir Uygulama: İstanbul Üniversitesi Almanca Mütercim Tercümanlık Örneği. *Istanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi - Istanbul University Journal of Translation Studies*, 13, 57-89. <https://doi.org/10.26650/ijts.2020.13.0004>

EXTENDED ABSTRACT

Cultural elements are important constituents of translation, which is defined as an intercultural communication activity. Broadly speaking, it can be said that culture is the sum of the traditional ways of life, ideas and artistic assets of a society and it creates the unity of a people who speak the same language. Language is the element which makes cultural interaction and intercultural communication possible. Naturally, intercultural interaction is formed when different cultures make contact with each other. It is inevitable that this contact happens through translation. In the process of translation, the world view and the perception of culture of the translator is a key factor for the message to be delivered to the recipients as intended. The functionality of the target text depends on the reception of the cultural elements in the translated text by the translator and his/her consideration of the target culture. Thus, the translator's reception of a foreign culture is an important issue.

Monolingual individuals perceive a foreign culture through comparison and abstraction. How the culture is received by bilingual individuals and how it is reflected in the translation process are the starting points of this study. This study investigates which culture is dominant in the reception of cultural elements in the translation process by early or late bilingual individuals in light of cultural competence. The research was conducted using a newly developed model on first-grade students of German Translation and Interpreting at the Istanbul University department of Translation Studies,.

For the sake of the efficiency of the application, the definitions of cultural competence, a sub-competence of the translation competence, are addressed in the first section of the study. Based on these definitions, it can be said that cultural competence is the ability of the translator to consciously approach the cultural elements through abstraction, comparison and application and to overcome the differences of source and target cultures in the process of translation. It can also be said that cultural competence can be considered among the necessary competencies for the translator to produce a functional translation.

The concept of bilingualism is explained in the next section. It can be seen that the studies in the field evaluate bilingualism using different criteria. This study is based on early and late bilingualism criteria, in which the factor of time (i.e. age) is prioritized, in compliance with the definition of individual bilingualism.

The third section is comprised of the application. A combined model is developed for the application based on the models which measure cultural competence and bilingualism. In accordance with the model, first, a survey was conducted to determine the bilingual profiles and investigate the culture and language relations of the first-grade students of Istanbul University, department of Translation Studies, German Translation and Interpreting. Next, the recipes for "simit" and "Brezel", which are located in the cultural systems of their respective cultures, were translated from Turkish into German and vice-versa, respectively. At this point, it is important

to remember that a recipe is a text type that is specific to the culture to which it belongs. The sample group was asked to conduct a translation review on the final step of the application.

The findings of the application were analyzed in the context of cultural competence of bilingual students in the conclusion section. The findings indicate that the members of the sample group did not have the same level of command of both cultures. Most members of the sample group were born and had completed their primary education in Germany, completed their secondary education in Turkey, and had been actively speaking Turkish in recent years. This findings overlap with the students' claim that they translate more easily from German into Turkish. The fact that the language and culture of their families are Turkish explains the better understanding of the cultural items in the Turkish language that they show. The students' reduced activity in the German language and their lack of exposure to it cause difficulty in composing texts in German, and they claim that they are now slower. The students' self-view of language competencies and the results of the translations do not comply. The blank parts in the translations, conveying the dictionary meaning and untranslated words may indicate that the students were not able to compensate for their lack of cultural competencies with their language competencies. In this context, it can be concluded that the students need to improve their cultural competencies. The methodological education that the first-grade students will receive in their academic translation training is one primary way to improve their cultural competencies.

Giriş

Günümüzde çeviri dilsel bir aktarım olarak tanımlanmanın ötesinde kültürlerarası gerçekleştirilen bir iletişim faaliyeti olarak tanımlanır. Dilden bağımsız olarak düşünölemeyen kültürel öğeler, çeviri sürecinde erek kitlenin metni alımılmasında önemli bir rol oynar. Umberto Eco, “[ç]eviri iki dil arasında değil her zaman iki kültür arasında bir değişimdir”(Eco’dan akt. Uluşahin, 2019)¹ sözüyle çeviri ve kültür arasındaki ilişkiyi vurgular. Bu bağlamda çevirinin kültür katmanlarının içerisinde yer aldığı ve çeviri etkinliğinin kültürden ayrıştırılması mümkün olmadığı düşüncesi ortaya çıkar (Eruz, 2008:19).

Çeviri sürecinin önemli bileşenlerinden biri olan kültür kavramı, sadece bilimsel olarak değil aynı zamanda tarihsel ve toplumsal olarak derin bir anlam yoğunluğu içerdiğinden ve farklı düşünce sistemlerinde incelendiğinden çeşitli tanımlarla karşılanmıştır. Bu tanımları toplumbilim çerçevesinde araştıran ve çalışmasında farklı perspektifleri bir araya getiren Esin Sultan Oğuz, çeşitli açılardan irdelenen kültür kavramını tek bir tanımda ele almanın mümkün olmayacağına dikkat çeker (Oğuz, 2011:125-137).² Ancak antropolog Tylor tarafından yapılan ve kavrama bütüncül baktığı için birçok araştırmacı tarafından kabul görölen tanıma göre “[...] kültür ya da uygarlık, toplumun üyesi olarak, insan türünün öğrendiği, edindiği, bilgi, sanat, gelenek, görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütün” (Tylor’dan akt. Oğuz, 2011:132) olarak tanımlanır. Başka bir kapsamlı tanım ise UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Kültür ve Bilim Kurumu) tarafından yapılmıştır:

“[E]n geniş anlamıyla kültür, bir toplumu ya da toplumsal bir grubu tanımlayan belirgin maddi, manevi, zihinsel ve duygusal özelliklerin bileşiminden oluşan bir bütün ve sadece bilim ve edebiyatı değil, aynı zamanda yaşam biçimlerini, insanın temel haklarını, değer yargılarını, geleneklerini ve inançlarını da kapsayan bir [olgudur].” (Akt. ve çev. Oğuz, 2011:128)

Bu tanımda bilgi, tarih ve yaşayış biçimleri gibi tüm toplumsal faaliyetlerin ve ortaya çıkan ürünlerin kültür olarak tanımlanabileceği görülür. Dolayısıyla kültürün bir topluma ait tüm göstergeleri betimlediği ileri sürülebilir. Araştırmalarda kültür kavramını dilden ayıran ve ayırmayan iki temel görüşün bulunduğu saptanmıştır. Newmark, kültür kavramını dilden ayırarak aşağıdaki sınıflandırmayı yapar (Newmark’tan akt. Erten, 1992: 68,69):

1. “Ekoloji
2. Madde kültürü
 - a. Yiyecekler
 - b. Giyecekler

1 Bu bilgi, “Uluşahin, Esra (2019) *Çeviri ve Kültür*, ed. Esra Uluşahin, Ankara: Nobel Bilimsel Eserler” yapıtını önsözünden alınmıştır.

2 Kültür kavramının tarihsel süreçte tanımlanmasıyla ilgili çeşitli görüşler için bkz.: Oğuz, Esin Sultan (2011) “Toplum Bilimlerinde Kültür Kavramı”, *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Hacettepe Üniversitesi, Cilt:28, Sayı:2, s.123-139.

- c. Ev ve yaşam ile ilgili öğeler
- d. Ulaşım
- 3. Sosyal Kültür
 - İş ve boş vakitleri değerlendirme
- 4. Organizasyonlar
 - Örf ve adetler
 - Kavramlar
 - Etkinlikler
 - a. Politik
 - b. Dini
 - c. Sanatsal
- 5. Jestler ve Alışkanlıklar”

Bu sınıflandırmada bir toplumun tüm yaşantı ve bilgi birikimlerini içeren alanların ve unsurların kültür olarak adlandırıldığı görülür. Bununla birlikte söz konusu yaşam biçimlerini, bilgileri ve deneyimleri sonraki kuşaklara aktaran unsurun dil olduğunu ifade eden görüşler de mevcuttur. Buna göre dil ve kültürün birbirinden ayrılamayacağı savunulurken dilin sadece bir iletişim aracı olmadığı, kültürü yaratan bir etkinlik olarak ön plana çıktığı ileri sürülür (Kıran/Kıran, 2013:61). Verilen tanımlardan yola çıkarak kültürün aynı dili kullanan bir toplum birliğini oluşturduğu, gelenekselleşen her türlü yaşayış, düşünce ve sanat varlıklarının toplamı olduğu; kültürel etkileşimi ve kültürlerarası iletişimi sağlayan unsurun ise dil olduğu söylenebilir.

Dil ve kültür ilişkisinin yanı sıra çeviri sürecinde de önemli bir yere sahip olduğu savunulan kültür kavramı, çeviribilimciler tarafından da tanımlanmıştır. Çeviribilimci Hans Vermeer kültür kavramını, “[b]ir toplumun ya da bireyin sergilediği davranışları yönlendiren normların, uzlaşımın ve kanıların (değer hükümlerinin) bütünüdür” (Vermeer’den akt. Amman, çev. Ekeman, 2008:42) şeklinde nitelendirir. Bu tanımın toplum bilimleri alanında yapılan tanıma benzerlik gösterse de Amman kültür kavramını, belirli bir toplumun kültürü (parakültür), belirli bir grubun kültürü (diakültür) ve belirli bir bireyin kültürü (idiokültür) olmak üzere üç katmana ayırarak kültür kavramına yeni bir boyut kazandırır. Bu bağlamda parakültür “[t]oplumun tümü için geçerli olan normlar, kurallar ve [uzlaşımaları]” kapsarken diakültür, “[b]ir toplum içinde yer alan belirli bir grubun normlarını, kurallarını ve [uzlaşımalarını]” içerir. İdiokültür ise bir bireyin “[...] kendisi için belirlediği ve geçerli kıldığı kurallar, normlarda ve [uzlaşımaları]” (Amman, 2008:42, 43). Bu katmanlardan da anlaşılacağı gibi herhangi bir toplumun bütünü kapsayan bir kültür olabileceği gibi, belli bir birey veya kültürün de ayrı bir kültürü olabilir. Ayrıca birbirinden farklı toplumlara ait kültürlerin, kimi noktalarda birbirleriyle örtüştüğünü söylemek de yanlış olmayacaktır.

Çeviri sürecinde, çevirmenin dünya görüşü ve kültür algılayışı, iletinin hedef kitlesine amaçlanan şekilde iletilmesinde kilit rol oynar. Asalet Erten, kaynak ve erek kültürler arasındaki farklılıktan doğan dilsel yanlış anlamalar sonucunda bir çeviri sorununun ortaya çıkabileceğini belirterek konu hakkında şu yorumu getirir (Erten, 1992: 69, 70):

“Mademki kùltürel farklılık-eşdeğerlilik ve iletinin hitap ettiği alıcı çevirinin özünü oluşturuyor o halde çeviri yalnızca bir aktarma ve sözlüklerden kelimelerin karşılığını bulma [i]şlevi değil kùltürel birikimi sürekli canlı tutmak için geniş kapsamlı araştırma, çalışma, bilgi, eğitim, sezgi, sentez ve tutarlılık gerektiren bir disiplin demektir.” (Erten, 1992: 71)

Erten’in yorumundan da anlaşılacağı üzere çevirinin salt dilsel aktarım olduğu düşüncesinden sıyrılıp metinlerdeki kùltürel boyuta dikkat çekilir. Dolayısıyla, kùltürün işleyen bir sistem olduğu ve bu sistemin sürekli geliştiği, bir başka ifadeyle değişime açık olduğu söylenebilir. Kùltürlerarası etkileşim doğal olarak kùltürlerin birbirleriyle temas ettiği noktada oluşur. Bu temasın da çeviri yoluyla gerçekleşmesi kaçınılmazdır (Şimşek, 2016: 144-145). Çevirmenin kùltürel etkileşime dahil olması, çeviri sürecinde bilinçli olarak işlevsel karar alması anlamına gelecektir. Newmark’ın da belirttiği gibi, kaynak kùltür ile hedef kùltür arasında bir örtüşme olmadığında çeviri sorunu ortaya çıkabilir (Newmark, 1988: 94). Öte yandan bu saptamayı değerlendirdiğimizde, kùltürel sembollerin örtüştüğu durumların oluşabileceği ancak örtüşen bu sembollerin toplum tarafından biçilen değerinin ve anlamının birbirinden farklı olabileceği gerçeği ortaya çıkar. Bu bilgiler ışığında çeviri sürecinin önemli bileşenlerinden biri olan kùltürün, çevirmenin çeviri sürecinde alacağı çeviri kararlarıyla da şekilleneceği ileri sürülebilir.

Çevirmenler yabancı oldukları kùltürü nasıl benimsiyorsa ortaya koyacakları çeviri ürünü de buna göre şekillenecektir (Arı, 2016:48). Dolayısıyla çevirmenin kaynak kùltürü nasıl alımladığı ve bu kùltürü erek kitleye nasıl aktardığı erek metnin işleyebilmesinde önem kazanır. Bu noktada yabancı kùltürün birey tarafından nasıl alımlandığı sorusu oluşur.

Her eylem bir durum örgüsü içerisinde yer alır ve bireyler bu olguları öncelikli olarak kendi öz kùltürünü temel alarak yorumlar ve değerlendirir. Bu bağlamda bireylerin olayları, eylemleri ve metinleri algılamaları, içinde yetiştikleri kùltür çerçevesinde gerçekleşir (Amman, 2008:45, 69). Tek dilli yetişen bireylerin yabancı kùltürü kendi kùltürüyle kıyaslayarak alımlaması kaçınılmazdır. Ancak bu durumun ikidilli bireylerde nasıl şekillendiği ayrı bir sorudur. Sonuç olarak kùltür edinimi aileden alınan fiziksel özellikler gibi genetik faktörlere indirgenmese de, birey ailenin yaşadığı kùltürün bir parçası haline gelir ve aynı zamanda yaşadığı toplumun kùltürünü de edinir (karş. Yule, 2010:14). Dolayısıyla ikidillilikte, bir başka ifadeyle iki kùltür içerisinde yetişen bireylerde bir kùltür diğer kùltüre baskın mı gelecektir, bu durum çeviri sürecine nasıl yansır gibi sorular makalenin başlangıç noktasını oluşturmuştur. Nitekim ikidillilikte sadece dil edinci değil aynı zamanda kùltür edinci de gündeme gelir (karş. Çetinkaya, 2017:376). Bu nedenle makalemizde özellikle çeviri sürecinde, *erken veya geç ikidilli olan bireylerde metindeki kùltürel öğeleri alımlamada hangi kùltürün baskın geldiği* sorusu kùltür edinci ışığında sorgulanacaktır. Bunun da uygulama yaparak ölçülmesi ve bu değerlendirmenin İstanbul Üniversitesi Almanca Mütercim Tercümanlık Bölümü öğrencileriyle yapılması uygun görülmüştür.

Yukarıda ayrıntılı olarak açıklanan kùltür kavramının yanı sıra çalışmamızın devamında çevirmenlerin sahip olması beklenen kùltür edinci konusu da ayrıca ele alınacaktır. Bu bağlamda

öncelikle edinç kavramına açıklık getirilecek ve birbiriyle etkileşim içerisinde olan ve üst edinç olarak ele alınan çeviri edinci tanımları irdelenecektir. Böylece çalışmamızda önemli bir noktada bulunan kültür edinci kavramının anlamlandırılması kolaylaşacaktır. Bu bölümü ikidillilik üzerine yapılan araştırmalar ve tanımlar izleyecektir. Buna göre dil edinimi ve öğrenimi ayrımları yapılacak ve literatürdeki ikidillilik olgusu ve sürecine ilişkin görüşler ele alınacaktır.

Makale çalışmasında ikidillikteki kültür edincinin ölçülmesi için bir uygulama çalışması yapılacağından, ikidillilik profiline uygun olan İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Bölümü Almanca Mütercim Tercümanlık Anabilim Dalı öğrencilerine anket, çeviri uygulaması ve çeviri değerlendirilmesi çalışmaları yapılacaktır. Anket çalışmasında öğrencilerin ikidillilik durumları saptanacak, Türkçeden Almancaya ve Almancadan Türkçeye olmak üzere iki metnin çevirisi yaptırılacak ve öğrencilerden bu çeviriyi değerlendirmeleri talep edilecektir. Böylece ikidilli Mütercim Tercümanlık Anabilim Dalı öğrencilerinin Türkçede ve Almancada kültür edincine ilişkin veriler elde edilecek ve bu veriler, araştırma sorusu çerçevesinde değerlendirilecektir.

1. Bir Alt Edinç Olarak “Kültür Edinci”

Çeviribilim alanındaki başlıca kaynaklara bakıldığında çağdaş çeviri kuramları ışığında çeviri, artık salt bir dilsel aktarım olarak görülmemekte, erek kültürü göz önünde bulundurarak bir amaç doğrultusunda gerçekleştirilen bir eylem olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda çeviri eylemi, kaynak kültürdeki etkisini ve hedef kitlesini, aynı zamanda erek kitlenin kültürünü ve hedef kitlesini göz önünde bulundurarak gerçekleştirilir (Hönig, 1991:11). Bu eylemi yerine getirmeye çalışan çevirmenlerden her iki dilin kültürüne hakim olmaları beklenir (Witte, 1999:345). Söz konusu bu hakimiyet “edinç” kavramıyla karşılanır.

Edinmek fiilinden türetilmiş olan edinç kavramı, Türkçe Sözlükte “[e]dinilen şey veya şeyler, müktesebat” (TDK, 2011:756) anlamlarını taşımaktadır. Alandaki akademik çalışmalar incelendiğinde ise edinç kavramının ilk defa N. Chomsky tarafından kullanıldığı görülür. Bilişsel dilbilim alanında çalışmaları bulunan Chomsky, dil kullanımının bilinçaltındaki bilgi durumundaki ve örtük bilgi niteliğindeki edinç doğrultusunda gerçekleştiğini öne sürerek dil edincinin, kişinin anadilindeki ses, biçim, dizim ve anlam yapıları bilgisini içerdiğini belirtir (Külebi, 1997:77). Zeynel ve Ayşe Kıran’ın aktarımına göre N. Chomsky edinç kavramına “[...] sonsuz sayıda doğru tümce üreten devimsel bir [yetenek]” tanımını kazandırmıştır (Chomsky’den akt. Kıran/Kıran, 2013:209). G. Toury ise edinç kavramını çeviriyle ilişkilendirerek “[...] çevirmenin çeviri çözümleri üretirken başvuracağı dilsel, ama aynı zamanda biçimsel ve yazınsal olabilen kaynaklar [...]”(Berk, 2005:118-119) olduğunu ifade eder. Toury söz konusu bu edinçlerin “[...] ancak bilinçli bir eğitim ve deneyimle kazanabileceğini [...]” (Berk, 2005:118-119) vurgular.

Mine Yazıcı, alandaki çalışmaların ilk defa bilişsel dilbilim alanında yapılmış olduğunu, ancak bu çalışmaların çeviri eyleminin doğuştan gelen bir beceri olmasını göstermekten öteye gidemediğini gündeme getirir. Ancak Yazıcı, çevirmenin çeviri sürecinde karşılaşılabileceği

tüm çeviri sorunlarını tanıyabilmesi için çeviri edincine sahip olması gerektiğini vurgulayarak çeviri edinci kavramını “[...] çevirmenin daha çeviri öncesinden başlayarak yaptığı çevirinin bilincinde [olmasıyla] [...]” (Yazıcı, 2005:175) karşılar.

S. Eruz ise *Akademik Çeviri Eğitimi – Çeviri Amaçlı Metin Çözümlemesi* başlıklı yapıtında “[...] çevirmenin işlevsel çeviri kararları olarak çeviriyi kuşatan koşullara yönelik çeviri [eylemini]” (Eruz, 2008:19) gerçekleştirmesine dikkat çekerek, alınması gereken işlevsel kararların önkoşulunun çevirmenin çeviri edincine sahip olması olduğunu belirtir. Buna göre Eruz çeviri edincini, kültür edinci, dil edinci, metin edinci, uzmanlık bilgisi (çeviribilimsel bilgi/uzmanlık alanında çeviri odaklı bilgi) ve araştırma yöntemleri olmak üzere beş bileşende ortaya koyar ve özellikle çeviri edincinin öğretilebilir ve devamında geliştirilebilir bir edinçler bütünü olduğunu ifade eder (Eruz, 2008: 219,220). Neubert de çeviri edincini, dil, konu, metin, kültür ve aktarım olmak üzere toplamda beş alt edince ayırır ve çeviri edincinin geliştirilebilir bir beceri olduğunun altını çizer (Neubert, 2000:5-10).

Yukarıda bahsedilmiş olan tanımlardan ve görüşlerden yola çıkarak edinç kavramının bilgi, beceri, yeti, farkındalık gibi kavramlarla karşılandığı ve edinçlerin öğretilebilir ve geliştirilebilir özellikte olduğu söylenebilir. Aynı zamanda çeviri edincinin bir üst kavram olarak görüldüğünü ve çevirmenin çeviri eylemini gerçekleştirmesi için alt edinçlere sahip olması gerektiği vurgulanır (krş. Eruz, 2008: 219-220, Yazıcı: 2005:175-177). Bu alt edinçler ilgili kaynaklarda ağırlıklı olarak dil edinci, metin edinci, kültür edinci, aktarım edinci, araştırma edinci, konu ve uzmanlık edinci, iletişim edinci ve teknoloji edinci şeklinde yer alır (Haldan, 2016:41-49). Söz konusu bu edinçler birbirleriyle etkileşim halindedir ve her zaman birbirinden kesin çizgilerle ayırmak mümkün değildir. Makale çalışmasının odak noktasını oluşturan kültür edinci ise, çeviri edincinin önemli alt bileşenlerinden biridir.

1980’lerde çeviribilim alanında gerçekleşen paradigma değişimi ile “kültüre yönelik” meydana gelmiş ve böylece çeviribilim alanında kültür kavramı önem kazanmıştır (Tükel-Kanra, 2019:53). Gerçekleşen bu değişim sonucunda çeviride erek metni ve erek kültürü önemsemenin işlevsel olacağı düşüncesi oluşmuştur (Demez, 2014:80). Bu husus Toury tarafından, “çeviriler erek kültürün ürünüdür” savıyla da desteklenir (Yazıcı, 2005:130). Sonuç olarak işlevsel bir çeviri için gerekli koşullardan biri çevirmenin kültür edincidir.

H. Witte, *Die Kulturkompetenz des Translators* [Çevirmenin Kültür Edinci] başlıklı yapıtında kültür edinci kavramının, kültür bilgisi ve kültüre hakim olma anlamını taşıdığını belirtir (Witte, 2000:53). Esra Birkan Baydan çeviri edincinin, bilinçlenme ve farkındalık olduğunun altını çizer ve kültür edincinin “[...] sürekli bilgilenme, öğrenme gereksinimi konusundaki [farkındalık]” (Birkan-Baydan, 2015:106,113) olduğunu belirtir. Ona göre çeviri üst edinci oluşmadan dil/kültür bilgisi yeterli olmayacaktır (Birkan-Baydan, 2015:112). Amman da kültür edincinin, kültüre özgü olgularının fark edilip tanımlanmasına yardımcı olduğunu ifade ederek kültür edincinin tanımını aşağıdaki şekilde yapar:

“Kişinin kendi üyesi olduğu kültürden ve içinde bulunduğu durumdan soyutlama, yabancı kültürü –bütün özelliklerini dikkate alarak ve kendi kültürü ile kıyaslayarak– izleme, bunları yaparken de gözlemlerini ve oluşturduğu varsayımları belli bir (iletişimsel) durumda hedefi ve kültürü gözetenek uygulama becerisidir [...]” (Amman, 2008: 73)

Bu tanımlardan yola çıkarak kültür edincinin, çevirmenin kültürel öğeleri bilinçli bir şekilde soyutlama, kıyaslama, uygulama yoluyla ele alarak çeviri eyleminde hem kaynak hem de erek kültürdeki farklılıklarla başa çıkma becerisi olduğunu ve çevirmenin işlevsel çeviri gerçekleştirmesi için sahip olması gereken edinçler arasında yer aldığını söyleyebiliriz (karş. Amman, 2008: 73; Eruz, 2008:19, 216). Profesyonel bir çeviri eylemi için çevirmenin hem kaynak hem de erek kültürde yer alan tüm kültür katmanlarının bilincinde olması gerekmektedir (Eruz, 2008: 45,53). Ancak bu şekilde çevirmen kaynak kültürden kendini soyutlayıp erek kültürün normlarını dikkate alarak dilsel, bir başka ifadeyle kültürel bir aktarım gerçekleştirebilir. Bu eylemi yerine getirebilmek için çevirmenden kültür edincini sürekli olarak geliştirmesi beklenir.

2. İkidillilik

Dil edinimi, bilişsel bir süreci tanımlamakla birlikte eğitim bilimlerinin önemli araştırma konularından birisidir. İletişim kurabilmek ve dil olgusunu toplumdaki topluma aktarabilmek açısından dil edinimi önemli bir role sahiptir. Dil edinimine ve öğrenimine ilişkin birçok farklı görüş bulunmaktadır. Ancak genel anlamda üretici-dönüşümsel kuramın yaratıcısı olan N. Chomsky'nin de ifade ettiği gibi, insanı diğer canlılardan ayıran en önemli özellik doğuştan dil yetisine sahip olmasıdır. İçine doğduğu toplumun dilini edinmeye çalışan birey, ezber yöntemiyle değil, dil edincini oluşturup geliştirerek kendi anadilindeki daha önce işitmediği ya da söylemediği tümceleri anlayabilme ve sonsuz tümce üretebilme becerisine sahiptir (karş. Kıran/Kıran, 2013:207-209, 332 v.d.; Vardar, 2002:89). Bu görüşü destekler nitelikte çalışmaları bulunan Fromkin v.d.'mına göre çocuklar, ezberden uzak herhangi bir dilbilgisel kural öğrenmeksizin gelişim süreçlerinde birinci dili edinirler. “Doğuştancılık” yaklaşımı olarak tanımlanan bu görüşe göre, çocukların tümce oluşturmak için gerekli olan kuralları öğrenmesine gerek duyulmaz. Bu, doğuştan dil şablonunda bulunur ve çocuklar yaşadıkları toplumdaki kültürle kuşatılan girdiler üzerinden dili edinirler (Fromkin v.d.'den akt. Çetinkaya, 2015:21). Bu durum ikinci dil söz konusu olduğunda farklılık gösterir. Tek dilli bir ailede ve toplumda dünyaya gelen birey, bebeklik çağında edindiği anadilden sonra eğitim süresinin başlamasıyla birlikte kendi isteği doğrultusunda ikinci bir dil öğrenir. Bu noktada “edinim” ve “öğrenim” kavramları ön plana çıkar ve bunlar dilsel becerileri kazanmaya ilişkin farklı süreçleri temsil eder. Burada önemli olan ikinci dil öğreniminin isteğe bağlı olarak gerçekleşmesidir. İkinci dil ediniminde ise çocuğun aile veya çevre gibi doğal bir ortamda iki dile aynı seviyede maruz kalması söz konusudur.³ İkidilliliği anlamlandırabilmek için alandaki ikidillilik ile ilgili tanımları incelemekte fayda vardır.

3 Dil edinimi ve öğrenimine ilişkin bilgiler, İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Anabilim Dalı'nın yüksek lisans döneminde “İki Dillilik ve Çeviri” başlıklı dersinde alınan notlardan aktarılmıştır.

T. Gümüšoğlu, *Sprachkontakt und deutsch-türkisches Code-Switching* [Dil Teması ve Almanca-Türkçe Dilleri Arasında Kod-Değiştirme] başlıklı yapıtında Veith'in iki dilin tek bir kişi tarafından kullanılmasının ikidilliliği temsil ettiği görüşünden söz eder. De Cilla da ikidillilik ile bir bireyin iki ayrı dile olan hakimiyetine dikkat çeker. Ona göre her iki dile olan hakimiyetin seviyeleri eşit olmak zorunda değildir. Ancak bazı tanımlarda her iki dilin eşit seviyede olduğu takdirde bir ikidillilikten söz edilebileceği belirtilir. İkidilliliği, bir olgu olmaktan öte bir süreç olarak gören tanımlara göre ise, birinci dil edinimi yanında ikinci dil edinimi veya iki dilin kullanımında zaman, mekan ve nasıl edinildiği hususu belirleyicidir. Bu bağlamda Weinrich'in tanımındaki gibi iki dilin bir kişi tarafından aynı yerde kullanılmasyla mekânsal açıya vurgu yapılır (Gümüšoğlu, 2010:35-39).

S. Çetinkaya ise *İkidillilik ve Çeviri* başlıklı yüksek lisans tezinde McLaughlin'in görüşünden bahseder. McLaughlin ikinci dil ne kadar erken öğrenilirse, dilin o denli etkin kullanabileceği görüşünü getirerek kritik döneme dikkat çeker. Kritik dönem üç yaş ile sınırlandırılarak, kritik dönemden önce iki dilin edinilmesi durumunda "eşzamanlı ikidillilik", kritik dönemden sonra edinildiğinde ise "ardışık ikidillilik" tanımları kullanılır (bkz. Çetinkaya, 2015:29). Huber de iki dili zaman ölçütüne göre erken ve geç ikidillilik olmak üzere ikiye ayırır. Buna göre kritik dönemden önce iki dili edinen bireylere "erken ikidillilik", kritik dönemden sonra ikinci dili edinen bireylere ise "geç ikidillilik" tanımını getirir (Huber'den akt. Çetinkaya, 2015:29,30).

Baker, genel araştırmalar ışığında ikidillilik olgusunun bireysel ikidillilik ve toplumsal ikidillilik olmak üzere ikiye ayrıldığından bahseder. Bireysel ikidillilikten, kişinin bireysel olarak ikidilli olma durumu, toplumsal ikidillilikten ise bir toplum içerisinde resmi olarak iki dilin kullanılıyor olması durumu anlaşılmaktadır (Baker, 2001:2,3). Valdés ve Figueroa, ikidillilik üzerine yapmış oldukları çalışmada ikidillilik olgusunun aşağıda yer alan ölçütlere göre şekillendiğini belirtmişlerdir:

- (1) Yaş (eş zamanlı, bir birini izleyen, geç)
 - (2) Beceri (yeni başlayan, kavrayıcı, verimli)
 - (3) İki dil arasındaki denge
 - (4) Gelişim (etkin-ikinci dil gelişmekte, gerileyen- azalan ikinci dil)
 - (5) Bağlam, her dilde edinilmiş ve kullanılan bağlam (örneğin evde, okulda,...)"
- (Valdés ve Figueroa'dan akt. Baker, 2001:3)

Valdés ve Figueroa yukarıda sunulan ölçütlere, seçmeli ve koşullu ikidillilik ölçütlerini de eklerler. Seçmeli ölçütte söz edilen husus, bireyin bir seçim doğrultusunda ikidilliliği edinmesidir. Ancak koşullu ikidillilik bireyin bulunduğu koşullar gereği, bir başka ifadeyle çevresel faktörler nedeniyle ikidilli olma zorunluluğunu niteler. Buna göç sonucu ikidillilik örnek gösterilebilir (Baker, 2001: 3,4).

Yukarıda verilen tanımlarda da görüleceği üzere ikidillilik, belirli ancak birbirinden farklı ölçütlerle değerlendirilmektedir. Bu çalışmada bireysel ikidillilik tanımına uygun olarak zaman

faktörünün, bir başka ifadeyle yaş ölçütünün ön planda olduğu geç veya erken ikidilli ölçütlerinden yola çıkılacaktır. Uygulama yapılacak olan örneklem grubu da bu ölçütlere göre oluşturulacaktır.

3. Uygulama

Bu bölümde sırasıyla yapılan çalışmaya dair yöntem ve veri toplama araçlarına, denek grubuna, uygulama kısmına ve uygulamadan elde edilen bulgulara ilişkin bilgiler aktarılacaktır.

3.1. Çalışmanın Yöntemi ve Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada uygulanabilecek yöntem kapsamında ikidillilik ve çeviri edinçlerini ölçen çeşitli modeller incelenmiştir. Özellikle araştırılan modeller, bir denek grubu ile kontrol grubunun oluşumuna, uygulamaya yönelik bir anket çalışması ile çeviri uygulamasının yapılmasına ve bunun değerlendirilmesine hizmet etmektedir. Temelde ise Showqi Bahumaid'in çeviride kültür edincini ölçtüğü "Çeviride Kültürel Edinç Testi" örnek alınmıştır.⁴ Ancak bu modelde ikidillilik olgusu yer almadığından çalışmamız için bir karma model oluşturulmuştur. Bu modele göre anket çalışması ile örneklem grubunun ikidillilik olguları saptanacak, dil-kültür ilişkileri sorgulanacak, ardından kültürel çeviri edincini ölçmek üzere Türkçeden Almancaya ve Almandan Türkçeye tarif metinlerinin çevirisi gerçekleştirilecek ve örneklem grubunu çeviriyi değerlendirmesi talep edilecektir.⁵

Veri toplama araçları da doğal olarak çalışma için belirlenen modele koşut biçimde belirlenmiştir. Örneklem grubuyla İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Bölümü Almanca Mütercim Tercümanlık Anabilim Dalı 1. sınıf müfredatında yer alan Çeviri Amaçlı Metin Çözümlemesi dersinde uygulama yapılmıştır. Öğrencilere ikidillilik bağlamında edinim ve öğrenim kavramlarına ilişkin bilgi verilerek bir anket çalışması uygulanmıştır. Bu anket sayesinde öğrencilerin zaman faktörüne bağlı olan ikidillilik profilleri tespit edilmiş ve dil edinim ve öğrenimlerine ilişkin bilgiler alınmıştır. Ayrıca günlük yaşamda hangi dili daha çok kullandıkları ve hangi kültürü daha çok benimsedikleri öğrenilmiştir. Bu aşamadan sonra çeviri uygulamasına geçilmiştir.

4 Bahumaid, anadili Arapça olan denek grubuyla İngiliz kültürüne özgü bilgiyi ölçmeye yönelik çeviri uygulaması gerçekleştirmiştir. Metin çeşitli yaşam alanlarını (yiyecek ve içecek, spor) ya da türlerini (edebi, politik) kapsamaktadır ve çeşitli dilsel kültüre özgü ifadeleri (metaforlar) içermektedir. Kültür edincini ölçen bu metin sayesinde, deneklerin kaynak ve erek kültürün farklılıkları konusunda bilinçli karar alıp almadıkları sorgulanmıştır. Bu modelde deneklerden, metin bölümlerinde altı çizili olan İngiliz kültürüne özgü on beş sözcüğün ve ifadenin en uygun Arapça çevirisini gerçekleştirmeleri beklenmiştir (Bahumaid, 2010: 571-574).

5 Karma model için örnek alınan diğer ikidillilik ve çeviri edincini ölçen modellere ilişkin ayrıca bkz.: Gümüsoğlu, Turgut (2010) *Sprachkontakt und Deutsch-türkisches Code-Switching: Eine Soziolinguistische Untersuchung Mündlicher Kommunikation Türkischer MigrantInnen*, Frankfurt am Main: Peter Lang Verlag. Bican, Gülşat, Necati Demir (2018) 'Danimarka'da Türkçe-Danca Konuşan Öğrencilerin Dil Baskınlığının İki Dillilik Temelinde İncelenmesi', *Eğitim ve Bilim Dergisi*, Cilt: 43, Sayı: 194, s. 131-155.

Uluçam-Wegmann, Azize Işıl (2011) 'İkidilli Öğrencilerin Okuma Edinçlerinin Çeviri Edimlerine Etkisi', *Dil Dergisi*, Sayı: 152, s. 7-29.

PACTE (2000) 'Acquiring Translation Competence: Hypotheses and Methodological Problems in a research Project', *Investigating Translation*, yay. haz. A. Beeby, D. Ensinger & M. Presas (Eds.), Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, s. 99-106.

Kaynak metinler öğrencilere verilmeden önce öğrencilerden, çeviri sürecinde telefon veya sözlük yardımı almadan çevirileri tek başına yapmaları talep edilmiştir. Çeviri süresiyle ilgili herhangi bir kısıtlama yapılmamıştır, ancak çeviri sürecinin her bir metin için 20-30 dakika arasında sürdüğü gözlemlenmiştir. Almanca ve Türkçe seçilen kaynak metinler⁶, Newmark'ın kültür sınıflandırmasına ilişkin “madde kültür” (yiyecekler, vb.) kategorisine uygun olan yemek tarifine ait metinlerdir. Seçilen yemek tarifi metinleri, Alman ve Türk kültürüne özgü birtakım ölçütler barındırır ve bu ölçütler her iki kültürde farklılık gösterir. Ayrıca tarifteki *simit* ve *Brezel* ürünleri de kültür dizgisinde yer alır. Dolayısıyla bu çalışmada kültür edinci hem metin türü bağlamında hem de metnin konusunu oluşturan ürünler açısından sorgulanacaktır.

Almanca kaynak metin bir “*Brezel*” tarifinden oluşmaktadır. Almanya'nın tarihi boyunca başta ekmek olmak üzere unlu mamuller oldukça çeşitli ve kültürel bir yere sahiptir. Bunlardan biri olan *Brezel*, Türkçe kaynak metinde seçilen “*simit*” tarifi ile benzerlik gösterir.⁷ Yapılışı, tüketimi ve tarihsel kültürüyle benzer noktaları bulunan bu iki tarifi ele alındığı iki metnin, daha önce açıklanan parakültür katmanında yer aldığı söylenebilir. *Simit* İzmir’de “gevrek” olarak adlandırılmasıyla ve doku açısından farklı olması nedeniyle diakültür katmanında da yer alır. Ancak *simit* kavramı yakın bir zamanda Oxford Sözlüğü’nde “*simit*” adıyla yer bulmuştur.⁸ *Simit*, kültürel olarak bir sokak lezzeti olarak bilirse de günümüzde sadece *simit* satışının yapıldığı özel fırınlar/kafeler de mevcuttur. Bu işletmeler, bayilik sistemiyle işlediğinden dünya genelinde faaliyete geçebilmiş ve simidin yabancı kültür tarafından alınmasına katkı sağlamıştır. Aynı sistemle *Brezel*’in de tanınırlığı artmıştır. Bu gelişmeler sayesinde *simit* ve *Brezel* ürünlerinin kültürel unsurlarını koruyarak uluslararası bir nitelik kazanma yolunda ilerlediği söylenebilir. Uygulama için seçilen metinlerin çevirisinde çeviri edinci ve onun alt edinçlerinin tümüne ilişkin veriler elde edilebilecek olursa da çalışmada sadece kültürel öğelerin aktarımına yönelik veriler değerlendirilecektir. Ancak dil ve kültür birbirinden bağımsız olmadığından dolayı olarak dil edincine bağlı birtakım değerlendirmeler de gerçekleştirilebilir.

Her iki metnin çevirisinden sonra öğrencilerden çeviriye dair bir değerlendirme yazısı yazmaları talep edilmiştir. Kaynak metin üzerine yapılan işaretlemeler de bir veri oluşturacağı için hem çeviriler hem de kaynak metinler öğrencilerden geri alınmıştır.

Özetleyecek olursak çalışmaya veri sağlayan unsurlar anket soruları, Almancadan Türkçeye ve Türkçeden Almancaya yapılan çeviriler, çeviri sürecinde kaynak metin üzerine yapılan işaretlemeler ve nihai olarak çeviriye ilişkin yapılan kişisel değerlendirmelerdir. Öğrencilerin kültürel yetkinliklerini ölçmek elbette bir görgül çalışmaya dayanmaktadır ve her modelde olduğu gibi bu karma modelin de kendi içinde eleştirilmeye ve geliştirilmeye açık yönleri bulunmaktadır.

6 Kaynak metinler çalışmanın EK bölümünde yer almaktadır.

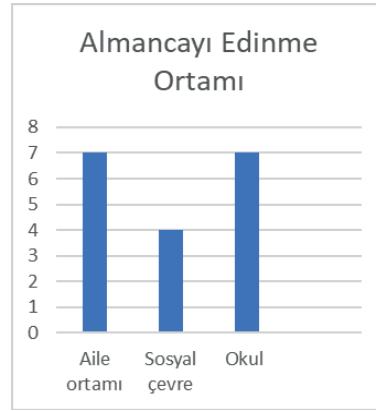
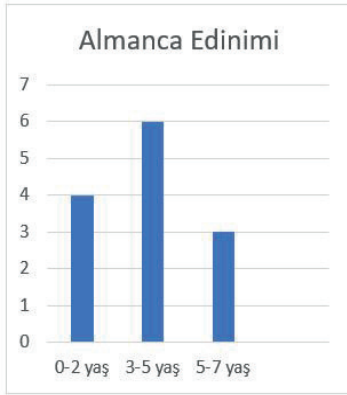
7 Ayrıntılı bilgi için bkz.: Aydoğdu, Kevser (2018) “Kültürel Mirasın İzinde, Simit”, *Uluslararası Türkbilim Dergisi*, Cilt: 8, Özel Sayı, s. 319-327.

8 Bkz. (Çevrimiçi) <http://www.diken.com.tr/simit-oxford-ingilizce-sozluke-girdi/> , 25.10.2019

3.2. Örneklem Grubu: Anket Çalışması

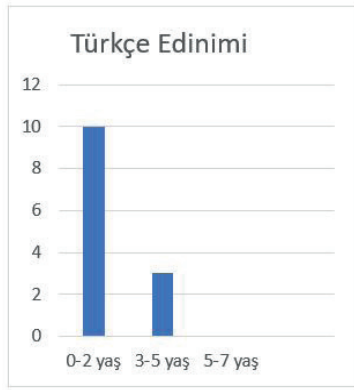
Anket soruları örneklem grubunu tanımak, guruptakilerin ikidillilik profillerini saptamak, dil ve kültür ile bağlantılarını nasıl değerlendirdiklerini anlayabilmek üzere oluşturulmuştur. Anket çalışması tüm sınıftaki öğrencilere uygulanmış olsa da zaman faktörü doğrultusunda ikidillilik profiline uygun olan ve farklı zamanlarda⁹ yapılan çevirileri tamamlayan toplam 13 öğrenci bulunmaktadır. Makalede değerlendirilen veriler de bu öğrenci grubuna aittir. Anket çalışmasının sonucunda örneklem grubunun yaş ortalamasının 20,5 olduğu ve yaklaşık %80'inin Almanya'da doğduğu görülmüştür. 7 öğrenci Almanya/Avusturya'da ilköğretim ve ortaöğretimini tamamlamış, lise eğitimini bu ülkelerde başlamış, ancak Türkiye'ye dönüş nedeniyle lise eğitimlerini Türkiye'de tamamlamışlardır. 3 öğrenci ise sadece ilköğretimini Almanya'da yapmış, ortaokul ve lise eğitimini Türkiye'de bitirmiştir. Birer öğrenci de öğrenimlerinin tamamını ya Almanya'da ya da Türkiye'de tamamlamıştır.

Öğrencilerin dokuzu 9 yıldan fazla bir süre Almanya'da bulunmuş ve Almancayı edindikleri yaş aralığı ile ortam aşağıdaki grafiklerdeki gibidir:

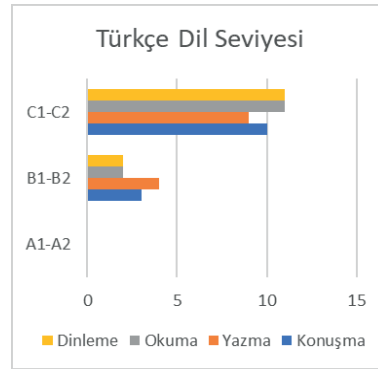
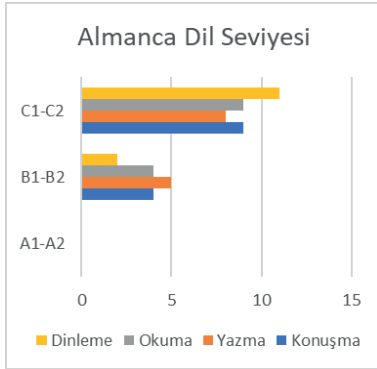

Öğrencilerin Türkçeyi edinme yaşı ve ortamı ise aşağıdaki grafiklerde gösterilmiştir.

9 Simit metnin çevirisi 8 Ekim 2019 tarihinde, Brezel metnin çevirisi de 25 Şubat 2020 tarihinde yapılmıştır.

Yukarıdaki grafiklerden de görüleceği üzere örneklem grubu erken ve geç ikiddillilik profiline uygundur ve genel olarak Türkçeyi aile ortamında edinirken, Almancayı hem aile ortamında hem de okulda edinmiştir. Anket çalışmasında öğrencilere sorulan bir diğer soru ise kendi Almanca ve Türkçe bilgilerini dinleme, okuma, yazma ve konuşma açısından hangi seviyede gördükleridir.¹⁰

Her iki dilde de göze çarpan husus, A seviyesinin hiç işaretlenmemiş olmasıdır. Ayrıca C seviyesinde en düşük beceri yazma iken, B seviyesinde en iyi beceri yazma olmuştur. Bu verilerin haricinde her iki dilde çoğunluk olarak dil seviyesi C seviyesinde görülmüştür.

Anket sorularının devamında öğrencilerin günlük hayatta hangi dili daha fazla kullandıkları sorulmuş ve buna verilen yanıt genel olarak her iki dil olmuştur. Sonraki dil ise Türkçedir. Sadece

10 Bu ölçekte dil yeterliliği seviyeleri Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı'na (CEFR) göre oluşturulmuştur. Bu bağlamda A1-A2 temel seviyeyi, B1-B2 orta seviyeyi ve C1-C2 ileri seviyeyi tanımlamaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz.: (Çevrimiçi) <https://www.efset.org/tr/cefr/>, 15.10.2020

Almanca'yı işaretleyen hiçbir öğrenci olmamıştır. Dil kullanımına ilişkin veriler bu şekilde olmasına rağmen öğrencilerin çoğu kendisini Türk kültürüne daha yakın hissettiğini bildirmiştir.

Örneklem grubundaki öğrenciler, aile ve arkadaş çevresi için yapmış oldukları çeviri haricinde profesyonel anlamda çeviri yapmadıklarını bildirmişlerdir. Ayrıca ikidilli ve ikikültürlü olmanın çeviri eğitimine sağlayacağı katkı için alınan yanıtlar dikkat çekicidir. Öğrenciler ikidilli ve ikikültürlü olmanın farklı dilleri ve kültürleri öğrenmede yardımcı olacağını; geniş bir bakış açısı sağladığını; çeviri yaparken her iki dildeki doğru ve yanlış karşılıkları daha iyi bilebileceklerini ve çeviri eylemini daha kolay yapabileceklerini; hem Türkiye’de hem Almanya’da iş imkanlarının iyi olabileceğini; dile olan hakimiyeti güçlendirdiğini ve iletişimi kolaylaştırdığını düşünmektedirler.

3.3. Uygulama ve Bulgular

Çalışmanın bu kısmında çeviri uygulamasına ve çeviri değerlendirmesine ilişkin örnekler ve bulgular aktarılacaktır. Türkçeden Almancaya çevrilen *simit* metni öncelikli olarak incelenecektir. Bu incelemelerde kaynak metin tümce olarak verilecek ve altı çizili olan sözcük veya sözcük öbeklerinin çevirisine odaklanılacaktır. Erek metindeki sözcükler veya sözcük öbekleri örneklem grubundan doğrudan alınmıştır.

3.3.1. Türkçeden Almancaya Çeviri: “Simit” Metni

KM 1	<u>Simit</u>
EM 1	<ul style="list-style-type: none"> • Simit • Türkische Bretzel/Brezel • Simit (eine türkische brezel) • Türkische gebäck „Simit“ • Simit/Sesambrot

Daha önce de ifade edildiği gibi *simit*, Türk yemek kültürünün önemli sembollerinden birisidir ve satışları dünya çapında gerçekleştikçe de tanınırlığı artmaktadır. *Simit* kavramını olduğu gibi bırakarak Alman kültürüne simidi tanıtan çeviri örneklerinin yanı sıra, bu kavramın *Brezel* veya *sesambrot* şeklinde çevrildiği de görülmüştür. Alman kültürüne benzer bir ürünle eşleştirilen bu çeviri örneğinde, örneklem grubunun simidin ne olduğunu bildiği ve bunu erek kültürdeki benzer olan ürünle eşleştirmeye çalıştığı ileri sürülebilir. Sadece elindeki metin üzerinden hedef kitlesini belirlemeye çalışan ve metnin işlevini belirleyen örneklem grubunda, bunun bir yemek tarifi metni olduğunu saptamaları beklenmiştir. Dolayısıyla metnin işlevi, hem bilgi vermektir hem de o tarifi uygulamasını sağlamak amacıyla harekete geçirme etkisini içermektedir.¹¹

11 Erek kitle, yerel tarifleri uygulamak isteyebileceği gibi uluslararası olan lezzetleri veya başka bir kültüre ait tarifleri de yapmak isteyebilir. Bu nedenle başlıgın erek kültürdekine benzer bir ürün üzerinden çevrilmesinin, bir başka ifadeyle yerleştirilmenin işlevselliği başka bir bağlamda ayrıca tartışılabilir.

KM 2	İşte Kahvaltı ve Beş Çaylarının Vazgeçilmezi Sade Simit Tarifi...
EM 2	<ul style="list-style-type: none"> • ... Formel ... 5-tee Bretzel art. • ... Brezel/Simit Rezept für Frühstück und Tee... • ... Rezept ... türkische Bretzeln des Abendbrotes. • ... Rezept ... Brezel des Frühstücks und Teezeiten... • ... Rezeption für Simit, was beim Frühstück oder Tee ... • Simit ist das beste für frühstück und fünf Tee.

KM’de yer alan *beş çayı*, İngiliz kültüründen uygulanan bir geleneği ifade eder. Alman kültürüne de yerleşmiş olan bu gelenek genelde *Fünf Uhr Tee* ile karşılır. Ancak çevirilerde sadece iki öğrencinin bu karşılığı kullanmış olmasının, örneklem grubunun tamamının kültürel birikimlerinden faydalanmadığına veya bu hususun Alman kültüründe de yaygın olduğunun bilincinde olmadıklarına işaret ettiği söylenebilir. Genelde çay kavramına atıf yapılırken *Abendbrot* [akşam yemeği] çevirisinin ele alınması, hem sözlüksel hem de semantik bağlamda asıl karşılığın vermediğini gösterir. Sadece *Tee* [çay] ile verilmeye çalışılan karşılık ise *beş çayı* geleneğini tam anlamıyla içermemektedir. Tümcede yer alan bir diğer sözcük ise *tarif* sözcüğüdür. Örneklem grubunun bu sözcüğü ağırlıklı olarak *Rezept* sözcüğü ile karşılayarak metin türü bağlamında işlevsel bir karar aldığı belirtilebilir. Almancada *Rezept* kavramı iki bağlamda kullanılmaktadır: hastane bağlamında hekimlerin yazdıkları reçetede ve yemek tarifleri bağlamında verilen tariflerde.¹² Ancak farklı tercih yapan öğrenciler de bulunmaktadır. Bunlar *tarif* sözcüğüyle örtüşmeyen *rezeption* [resepsiyon, benimseme, alma] ve *art* [tür, çeşit, adet, örnek, vb.] sözcükleridir.

KM 3 Sokak simidi	KM 4 Kandil simidi	KM 5 Pekmezli Simit
EM 3 <ul style="list-style-type: none"> • Straßen Simit • Simits die auf der Straße verkauft werden • Sokak (Straßen) Simit • Normales Simit • Straßen Brezel 	EM 4 <ul style="list-style-type: none"> • Feiertags brezeln • Fest Bretzel • Religiösetagen brezel • Kandil simidi (Simit für ein religiöses Tag) • Religionischer Brezel • Kandil simidi 	EM 5 <ul style="list-style-type: none"> • Pekmez brezel • Melassischer Brezel • Melassen brezel • Simit mit Pekmez • Melassischer Brezel • Pekmezli Simit • Brezeln mit traubensirup • Simit mit Weintraubenguss • Simit mit sirup

Türk kültürüne özgü olan *simit* yapılışı, tadı ve dokusu açısından sokak simidi, pastane simidi veya kandil simidi gibi farklı çeşitlere ayrılır ve kendi içinde çeşitli kültürel bağlamları bulunur. Sokak simidi için sözcük düzeyinde *Straße* ile sadece dilsel karşılığını veren örneklerden ayrı olarak, erek kültürde böyle bir geleneğin olmadığı bilincinde olan bazı öğrenciler de bu kültürü açıklama yaparak aktarmaya çalışmıştır. Bir örnekte ise sokak simidi, normal

12 Bkz. (Çevrimiçi) <https://www.duden.de/rechtschreibung/Rezept> , 25.10.2020

bir *simit* olarak algılanmış ve bu şekilde aktarılmıştır. Aynı durum *kandil simidi* için yapılan çevirilerde de geçerlidir (KM 4). Sokakta ve pastanede satılan simidin farkları hemen belirgin olmasa da kandil simidi özellikle görsel olarak hemen ayırt edebilecek düzeydedir. Tuzlu kurabiye kategorisinde değerlendirebileceğimiz kandil simidinin, sözcük bağlamında “kandil”i de içerisinde barındırdığından dini bir çağrışımı olduğu söylenebilir. Bu şekilde alımlayan öğrenciler tarafından *kandil* sözcüğü *religiös*, özel bir günde tüketildiğini vurgulamak isteyen öğrenciler tarafından ise *Feier* [bayram, merasim, kutlama] ile *Fest* [festival, şenlik, bayram, eğlence] sözcükleriyle karşılanmıştır. Ayrıca sokak simidinde olduğu gibi bu kısımda da semantik düzlemde açıklama yapan örnekler mevcuttur. *Pekmezli simit* ise simidin yapılış aşamasında kullanılan pekmeze vurgu yapar. *Simit* hamurunu soğuk pres veya sıcak pres pekmeze bulama işlemi, *simitteki* dokuyu etkilemektedir. Erek metinlerde örneklem grubunun *pekmez* sözcüğünün Almanca karşılığını bulmakta zorluk çektiği, sözcüğün karşılığını veremediklerinden anlaşılabilir. Bazı öğrencilerin çeviride tercih ettikleri *Melasse* sözcüğü, pekmez olarak bilinen üründen farklıdır. Her ne kadar KM’de pekmezin çeşidi (üzüm, keçiyoynuzu vb.) belirtilmemiş olsa da, çevirilerdeki bir diğer karşılık olan *Traubensirup* sözcüğüyle ürünün erek kitle tarafından algılanmasının kolaylaşacağı ileri sürülebilir.

KM 6	Peki evde çıtır çıtır gevrek sade simit nasıl yapılır?
EM 6	<ul style="list-style-type: none"> • knusperige • Nun, wie kann man Zuhause harte, ? dicke? simple Brezeln mach • knackigen

Çıtır çıtır gevrek sözcük öbeği, Türk kültüründe tam olarak *simitle* örtüşen kültürel bir ifade biçimidir. Parakültür ve aynı zamanda diakültür katmanında karşılığı bulunan bu kültürel sembolün aktarımında, Alman yemek kültüründe çıtırlığı ön plana çıkartan *knusprig*, *knackig* sözcüklerinin kullanıldığı görülür. Öte yandan bu öbek birçok öğrenci tarafından erek dile hiç aktarılmamıştır. Bir öğrenci tarafından ise soru işaretleriyle *hart*, *dick* [sert, kalın] karşılığı verilmiştir.

KM 7 1 su bardağı ılık süt,	KM 8 1 çay bardağı sıvı yağı,
EM 7 <ul style="list-style-type: none"> • 1 Tasse warme Milch • 1 Becher lauwarms Milch • 1 Glas lauwarms/ warme Milch • 1 Wasserbecher warmes Milch • 1 glas milch • 1 glas Wasser milder milch • 1 Wasser glass mittel heißes milch • 1 wasser glass lauwarms milch 	EM 8 <ul style="list-style-type: none"> • 1 Tee-Tasse flüssiges öl • 1 Tee Becher Öl • 1 Tasse Öl • 1 Teeglass Blumenöl • 1 kleines Teeglas Sonnenblumen Öl • 1 Teeglas flüssiges Butter • 1 cay glas oliven öl • 1 kleines Glas Öl

Kaynak metnin bu bölümünde malzemelerin ve ölçülerin verildiği kısım yer almaktadır.

Bu bölümde örneklem grubunun öncelikli olarak yemek tarifinde kullanılan ölçüleri verme biçimi hususunda bilinçli olması beklenmiştir. Alman kültüründe gramaj (gram/kg, ml/l) hesabı ve kaşık ölçütü yapılırken Türk kültüründe ölçüler genel olarak bardak/kaşık ile verilir. Bardak ile verilen ölçülere yabancı olan bu kültürde, örneğin Türk kültüründeki çay bardağının Almanya'dakiyle örtüşüp örtüşmediği sorgulanmalıdır. Bunların örtüşmemesi verilen tariften istenilen sonuca varılamamasına neden olabilir. Bu konudaki somut örneklerden biri çay bardağıdır. Çay, Türk kültürüne özgü bir boyutta ve biçimde olan bir bardakta tüketilirken Alman kültüründe çay fincanı veya kupa bardağı ile tüketilir. Bu farklı kullanımdan ve miktar olarak hangisine eşdeğer geleceği hususunun bilinmemesinden kaynaklı çevirilerde de çeşitli karşılıklar ortaya çıkmıştır. Ayrıca KM 8'deki *sıvı yağ* için genel anlamda doğru bir karşılık verilmiş, katı yağı temsil eden *Butter* sözcüğü ise çok az kullanılmıştır (EM 8). Kültür edincinin devreye sokulmasıyla ilgili karmaşıklık ise örnek 7'de görülür. Bardak için yine bir kavram karmaşası göze çarparsa da öğrenciler bu örnekte bir başka zorlukla daha karşılaşmıştır; *ılık* sözcüğü. Çevirilerde yemek tariflerinde yaygın olarak kullanılan *lauwarm* sözcüğü yerine *mild* sözcüğünün de tercih edildiği görülmüştür. Ancak *mild* kavramı, ürünün sıcaklığını değil, ürünün hafifliğini (hafif bir yemek olduğunu) tanımlayan bir sıfattır. *Lauwarm* sözcüğünün karşılığını bulamayan öğrenciler sıcaklık derecesini belirten *mittel heiß* [orta sıcaklık] kavramını kullanmıştır. Böylece semantik düzlemde bir karşılık aranmış olsa da kültürel düzlemde metin geleneğine bağlı dil kullanımından uzaklaşıldığı söylenebilir.

KM 9 1 <u>tepeleme tatlı kaşığı</u> tuz	KM 10 2 <u>yemek kaşığı</u> üzüm pekmezi
EM 9 <ul style="list-style-type: none"> • 1 gehäuftes Teelöffel Salz • 1 EL Zucker • 1 gehefter dessert löffel salz • 1 folles es löfel salz • 1 Dessertlöffel Salz • 1. vollen löffel Salz • 1 Teelöffel Salz • 1 löfel salz 	EM 10 <ul style="list-style-type: none"> • 2 Esslöffel Trauben Melasse • 2 EL trauben marmelade • 2 esslöffel Trauben Pekmezi • 2 essen löffel pekmez • 2 Esslöffel Weintraubenguss • 2 löfel oliven sirup • 2 Löffel • 2 es löfel trauben sirkesi • 2 eslöfel traubensirup

Yemek tariflerinde ölçü verme kültürüne özgü bir diğer örnek ise KM 9 ve KM 10'da verilmiştir. Tatlı kaşığı ile yemek kaşığı ölçüleri, Alman yemek tarifi ölçülerinde de yer alır. EM'lerde genel olarak yemek kaşığı için *Esslöffel* karşılığı verilmiştir, bu sözcük *EL* şeklinde kısaltılmıştır. Bu kısaltmaya tariflerde çok sık rastlanmaktadır. Ancak bu sözcük birkaç öğrenci tarafından sadece *Löffel* [kaşık] kavramıyla karşılanmıştır. Tatlı kaşığı için yapılan çevirilerde bu kadar tutarlılık oluşmadığı görülmüştür. EM'lerde yemek kaşığı veya sadece kaşık kavramıyla karşılanan örnekler azken, sözcüğü *Dessertlöffel* [tatlı kaşığı] ile *Teelöffel* [çay kaşığı] sözcükleriyle aktaran öğrenciler olmuştur. Burada iki karşılığın aslında aynı

boyuttaki kaşıkları simgelediği, hatta *Teelöffel* için daha çok *Kaffeelöffel* kullanıldığı çeşitli kaynaklarda görülmüştür. Örnek 9'daki *tepeleme* sözcüğünün yemek tariflerinde çok yerleşik bir sözcük olduğu söylenebilir. Alman kültüründe de buna bir karşılık verilebileceği gerçeğinin, öğrencilerin birçoğu tarafından farkına varılmadığı belirtilebilir. Örneğin kaynak kültürdeki *tepeleme* sözcüğüyle aynı işleve sahip olan erek kültürdeki *gehäuft* sözcüğü çevirilerde kullanılmamıştır. Öğrencilerin *voll* [dolu] sözcüğünü tercih ettikleri görülür. Ancak öğrencilerin çoğu bu kısmı boş bırakmıştır, bir başka ifadeyle erek dile aktaramamıştır.

KM 11	Pekmezli Simit Tarifi <u>Yapılışı</u>
EM 11	<ul style="list-style-type: none"> • Zubereitung: • Machung • verarbeitung • Rezept • ..., wie es gemacht wird. • Rezeption: • Wie es gemacht wird: • Zutat für simit mit sirup • Vorbereitung • anweisungen

Simit tarifinin yapılışı kısmı, artık malzemelerin sırasıyla eklenerek ürünün hazırlanışının anlatıldığı kısımdır. Bu aşamada öğrencilerin *yapılışı* sözcüğünün gördüğü işlev için tekrar *tarif* anlamındaki *Rezept/Zutaten* kavramlarını tercih etmeleri, işlevin tam olarak karşılanmadığını gösterebilir. Alman yemek tarifi metin geleneğini bilen öğrencilerin ise *Zubereitung* sözcüğünü tercih ettikleri görülür. Örneklem grubu içinde bu kavramı bilmeyen öğrencilerin ise semantik düzlemde bir aktarım gerçekleştirmeyi hedeflediği ilgili çeviriler doğrultusunda ileri sürülebilir.

KM 12	Sıvı malzemeler başta olmak üzere tüm malzemeleri bir kaba alalım ve <u>kulak memesi yumuşaklığında</u> bir hamur elde edelim.
EM 12	<ul style="list-style-type: none"> • ..und wie ein Ohrlepschen muss das Teig danach sich an fühlen. • ..und ein Teig in Ohren (memesi?) [okunaksız] wird erlangt. • ..und schön rühren bis der Teig dickflüssig wie ein Ohrläppchen wird. • Ziel ist es ein Teig in der härte des Ohrläppchens zu erreichen. • ..und errechen sie einen weichen Teig. • ..und zu einem Teig rühren. • ..und ein weiches teig vorbereiten. • Danach formt man den Teig so weich wie ein Ohrläppchen. • ..und kneten bis es eine weichen teig haben. • ..und alles zusammen mischen bis eine ebenmäßige Masse entsteht. • ..darauf mus das teig wie eine ohren mippe werden. • ..und einen teig so weich wie unser Ohrläppchen vorbereiten.

Kültüre özgü ifade biçimlerinden biri olan ve hamurun yumuşaklığını betimleyen önemli

sözcük öbeklerinden biri de *kulak memesi kıvamı* öbeğidir. Alman kültüründe bunun sözcük düzeyinde karşılığına rastlanılmamıştır. Ereğ kültürde aynı işlevi gören sözcük öbeğini bilmeyen öğrenciler doğal olarak çeviride çeşitlilik oluşturmuşlardır. Çevirilerde birbir sözlük anlamı yazanların yanı sıra, hamurun yumuşak olması gerektiğini ifade edenler ile düzgün/uyumlu bir hacimde olması gerektiğini belirten ifadeler mevcuttur. Ancak Alman hamur tariflerinde kullanılan *geschmeidig* sıfatının hiç kullanılmadığı gözlemlenmiştir.

KM 13	200 derecede üzeri nar gibi kızarana kadar pişirelim.
EM 13	<ul style="list-style-type: none"> • ... wenn ist das Rot wird kannst du die Bretzeln rausholen. • ... wird es so gebacken bis es wie (nar) aussieht. • ... bis es gold braun wird. • ... bis es sehr knusprig aussieht. • ... wenn Sie halb rötlich sind. • ... es bis es wie eine granade wird. • ... sie wie nar kızarmış sind. • ... bis das Äussere aussieht wie eine Granatapfel. • ... bis sie eine rot-braune farbe enthalten. • ... bis es rot wird.

Ereğ metnin sonuna yaklaşan örneklem grubunun *nar gibi kızarma* öbeğinde de zorluk yaşadığı gözlemlenir. Bu zorluk, nar gibi kızarma ifadesinin ne anlama geldiğini bilmediklerinden veya bu sözcük öbeğini Alman kültüründe nasıl ifade edebileceklerini bilmediklerinden kaynaklanabilir. Çünkü çevirilerde ağırlıklı olarak sözlüksel karşılıklar kullanılmıştır. Alman kültüründe *nar gibi kızarma* öbeği sözlüksel olarak aynı kavramlarla karşılanmamaktadır. Aynı kızarma seviyesi Almancada *goldbraun* [tunç rengi, altın-kahv rengi] sözcüğü ile ifade edilir. Ereğ metinlerde bu karşılığı verebilen öğrencilerin sayısının oldukça az olduğu görülmüştür. Hatta *nar* meyvesini olduğu gibi bırakan örnekler bulunmaktadır. Bu noktada örneklem grubunun çeviriyi yaparken sözlük kullanmadığını ve henüz 1. sınıfın, bir başka deyişle eğitim başında olduklarını unutmamak gerekir. Ayrıca renginden ziyade kızarma biçimine odaklanan çevirilerle birlikte, renk konusunda sadece kırmızılığın odaklanan çeviriler de bulunmaktadır.

KM 14	<u>Afiyet olsun...</u>
EM 14	<ul style="list-style-type: none"> • Guten Appetit...

Alman ve Türk kültürüne özgü yemek tariflerinin sonunda mutlaka yer verilen sözcük öbeği *afiyet olsun* öbeğidir. Bu sözcük ayrıca yemek eyleminden önce de kullanılan bir ifadedir. Örneklem grubunun tamamı afiyet olsun sözcük öbeğinin Almancadaki karşılığını vermiştir. Dolayısıyla öğrencilerin kültürel bilgilerini uyguladıkları ve her iki kültürdeki anlamı bildikleri söylenebilir. *Guten Appetit* sözcük öbeğine bakıldığında *gut=iyi* ve *appetit=iştah* anlamına gelse de Alman kültüründe kaynak kültürdekiyle aynı işlevi gören yerleşmiş bir ifadedir.

3.3.2. Almandan Türkçeye Çeviri: “Brezel” Metni:

KM 1	Brezel
EM 1	<ul style="list-style-type: none"> • Brezel (Pretzel) • Simit • Alman Simit'i • Brezel (Alman Simit)

Simit metninde olduğu gibi Almanca kaynak metnin başlığında da çeşitli çeviri çözümleriyle karşılaşmaktayız. Genel olarak KM'deki sözcüğü olduğu gibi bırakan öğrenciler, parantez içerisinde Türkçeye benzer olan simidi belirtmeyi veya sadece *simit* olarak çevirmeyi uygun görmüşlerdir. Bu husus elbette *simit* başlığında olduğu gibi bir çeviri stratejisi bağlamında sorgulanmaya açıktır. Ancak Türkçeden Almandan gerçekleştiren çeviride öğrenciler, *simit* sözcüğünü erek kültürdeki benzer olan ürünle karşılaşmışlardır. Burada ise tam tersi, *Brezel* sözcüğünü olduğu gibi bırakmayı uygun gören, bir başka ifadeyle erek kültürdeki benzeriyle karşılaşmaya gerek görmeyen öğrenci sayısının fazla olduğu görülmüştür.

KM 2	Knusprig-goldbraun von außen und wattig-weich in der Mitte: die berühmten und beliebten Brezeln gehören zum Laugengebäck .
EM 2	<ul style="list-style-type: none"> • ...çıtır kahve sarısı ... : ... sınıfına giriyor. • Çıtır, altın-kahverengi/ altın sarısı ve çıtır ... : • Dıştan çıtır ve altın rengi ... : ... sevilen simitler fırınlara ait. • Dışı çıtır ve kızarmış ... : ... Brezel'ler Laugengebäck'lere aittir. • Dışı çıtır-altınkahvesi ... : ... Alman simitleri Hamur işine aittir. • Dışı çıtır-kahverengi ... : ... Alman simidi.

Malzemelerin sıralanmasından önceki giriş bölümünde *Brezel*'lerin dokusuna ve pişirdikten sonraki rengine gönderme yapan *knusprig-goldbraun* ve pişirme yöntemini içeren *Laugengebäck* sözcüğüyle karşılaşmaktayız. *Simit* metninde olduğu gibi *Brezel*'in çıtırılığını, bir başka deyişle gevrekliğini ön plana çıkaran kavram için genel olarak bir karşılık bulunmuş ve çıtırılığı vurgulanmıştır. KM'de *Brezel*'in uygun pişme derecesinde alacağı renk için *goldbraun* sözcüğü tercih edilmiştir. Erek metin geleneğinde ise bu ifade için *nar gibi kızarmak* öbeğinin kullanıldığı gerçeğinden hareket edilmediği ilgili çevirilerde görülmektedir. *Simit*teki pekmezleme aşaması gibi *Brezel*'in yapılışında da kendine özgü bir uygulama yer alır. Kıvama getirilen hamura *Brezel* şekli verildikten sonra hamur, alkali çözeltili bir suya batırılıp fırın tepsinde serilir. Bu işlem sayesinde *Brezel*'in pişirme aşamasında dış çevresindeki çıtırık ve kızarma dokusu elde edilir. *Laugengebäck* ifadesi ise bu yöntemle pişirilen hamur tariflerine gönderme yapar. Ancak EM'de boş bırakılmasıyla bu bilginin öğrencilerde bulunmadığı görülür. Birkaç öğrenci tarafından ise sadece *hamur* sözcüğü tercih edilmiştir.

KM 3 1 Würfel frische Hefe	KM 4 300 ml lauwarne Milch	KM 5 500 g Weizenmehl (Type 550)
EM 3 <ul style="list-style-type: none"> • 1 küp/tane yaş maya • 1 küp taze Maya • 1 yaş maya • 1 adet kuru Maya • 1 kare taze buğday • 1 Tutam Taze Arpa • 1 kaşık taze Hefe • 1 tutam un 	EM 4 <ul style="list-style-type: none"> • 300 ml ılık süt • 300 ml kaşığı ılık süt • 300 ml arasıcak süt • 300 ml oda sıcak-lığında süt 	EM 5 <ul style="list-style-type: none"> • 500 gram Un (Type 550) • 500 g Un (Type 550) • 500 gr un • 500 gram tahıl unu • 500 gr. Buğday unu /Tyoe 550) • 500 g Beyazun (tip 550) • 500 g Arpa Unu (Tip 550)

KM 3 ile KM 7 arasındaki bölümlerde malzemeler anlatılmaktadır. *Simit* metninde de ifade edildiği üzere, tariflerdeki ölçüler her iki kültürde farklı biçimlerde kullanılır. Sırasıyla gidilecek olursa KM 3’te görüleceği üzere bir yaş mayanın gerekliliğinden bahsedilir. Almanca *Hefe* olarak ifade edilen maya, ağırlıklı olarak EM’de karşılanmıştır ama örneklem grubunun belirli kısmı tarafından malzemenin bilinmediği ilgili çeviriler sonucunda ileri sürebilir (*un, buğday, arpa*). KM’deki *Würfel* sözcüğü ise yaş mayanın şeklini ortaya koymaya çalışan bir kavramdır. Sözcük anlamı *zar* olarak bilinen bu kavram altı eşkenardan oluşan ve şekli ifade etmekte de kullanılan *küp* anlamını da içermektedir. Ancak Türkçede yaş mayanın ifade edilmesinde şeklini betimleyen bir açıklamaya gerek duyulmadığı söylenebilir. Kaynak kültürün ifade biçimine sadık kalmaya çalışan örneklem grubu bu sözcüğü *küp/tutam* sözcükleriyle aktarmaya çalışmıştır. Bir paket yaş mayayı betimlemeye çalışan öğrenciler ise *tane/adet* gibi sözcükleri tercih etmişlerdir. Halbuki ilgili metinlere bakıldığında yaygın kullanımın *paket* üzerinden olduğu görülür. Örnek 4 ve 5’te ise *simit* metninde de saptanan bir durum yer almaktadır. Bu bölümde ml/g ölçekleri kullanılmıştır. Erek kültüre aktarırken bu ölçüleri olduğu gibi bırakan örneklem grubu, gram kısaltmasında bir kargaşa yaşamıştır. “g/gr.” şeklinde yapılan kısaltmalar Türkçe Sözlük’e göre “g” şeklinde yapılması gerekirken yemek tariflerine bakıldığında gramajın zaman zaman “gr” şeklinde kısaltıldığı görülür. Bu farklı yazılışlara çeviri metinlerde de rastlanmaktadır. İlk sütü ifade eden *lauwarne* genel olarak *ılık* ifadesiyle karşılanmıştır veya buna benzer anlamı taşıyan *oda sıcaklığı* gibi kavramlar tercih edilmiştir. Ancak *arasıacak* bir sıcaklığı ifade etme sözcüğü değil, sofraya düzeninde yemeklerin yenme sırasını gösteren başlangıç, ana yemek, ara sıcak şeklindeki tanımlamalardan biridir. Ayrıca bazı öğrenciler, *kaşık* kavramının KM’de hiç yer almamasına rağmen erek metne eklemiştir. Örnek 5’te ölçüm haricindeki önemli hususlardan biri *un* ve unun çeşidini ve içeriğini betimleyen *kod*dur. Alman kültüründe ekmeğin çeşidinin fazla olması, doğal olarak bu ekmeğin yapımında kullanılan unların da çeşitli olmasına neden olmuştur. Bu da unları belirli kodlarla adlandırmayı gerektirmiştir. Türk kültüründeki tariflerde böyle bir kod sistemine rastlanmamaktadır. Burada ön plana çıkan ve örneklem grubu tarafından tercih edilen çeviri stratejisi elbette ki hedef kitle ile bağlantılıdır. Çeviri, Almanya’da yaşayan Türk okurlar için mi çevrilmektedir yoksa Türkiye’de yaşayan

ve Almanya mutfağından yeni lezzetler denemek isteyen kitle için mi? Bu sorulara verilecek olan yanıtlar, doğal olarak çeviri stratejisini belirleyecektir. KM'deki *Weizenmehl* [Weizen=buğday, Mehl=un] kullanımı örneklem grubunu genel olarak ikileme sürüklemiştir. Örneklem grubunun yarısı sadece bunu *un* şeklinde bırakırken diğer yarısı ise bir karşılık aramış ancak bu seçeneklerde farklı un çeşitleri tercih edilmiştir (*buğday, tahıl, arpa*).

KM 6 1 TL Zucker	KM 7 1 Prise Salz (grobkörnig, zum Bestreuen)
EM 6 <ul style="list-style-type: none"> • 1 LT Şeker • 1 Çay kaşığı şeker • 1 tatlı kaşığı şeker • 1 çay bardağı şeker • 1 ÇK şeker 	EM 7 <ul style="list-style-type: none"> • 1 tutam tuz (grobkörnig marka tuzlamak için) • Biraz tuz (.....) • 1 fiske Tuz (iri taneli serpmek için) • 1 bıçak ucu tuz (yaymak için iri taneli) • 1 tutam tuz (büyük taneçikli, üzerine serpmek için) • 1 tutam tuz (kaya tuzu, üzerine serpmek için) • Azıcık üstüne dökülmelik Tuz • 1 tutam tuz (iri parçalı, üstüne serpiştirmek için) • 1 Tutam Tuz (üstünü tuzlamak için)

KM 6 ve KM 7'de malzemelerin anlatıldığı bölüm devam etmektedir. *TL* (Teelöffel) kısaltılmasına odaklanılan bu örnekte, kısaltmanın açılımını bilmeyen öğrencilerin neredeyse hiç olmadığı gözlemlenmiştir. Ancak *simit* metnindeki bardak ölçüğü gibi bu noktada da bir karmaşa oluşabilir. Türk kültüründe *çay kaşığı* ile *tatlı kaşığı* arasında boyut olarak ciddi bir fark mevcuttur. Alman kültüründe sözcük düzeyinde *Teelöffel* [çay kaşığı] boyutunun aslında Dessertlöffel [tatlı kaşığının] ile aynı boyutta olduğu söylenebilir. Ancak öğrencilerin bu hususu göz ardı ettiği ve sözcüğün birebir çevirisini gerçekleştirdiği görülür. Dolayısıyla *tatlı kaşığı* öbeğini Türkçeden Almancaya çevirirken sorun yaşanmıyorken, öğrenciler kültürel farklılıkları gözetmediğinde Almancadan Türkçeye gerçekleşen çeviride sorun meydana gelebiliyor. KM 7'de ise *prise Salz* kavramı yer alır. Bu kavramla ilgili tarif metinlerine bakıldığında Türk yemek tarifi geleneğinde *çimdik, tutam, fiske* şeklinde karşılıkların yer aldığı görülür. Türkçede bu ölçütler arasında fark bulunsa da Almancada yaygın kullanım tek bir sözcük öbeğiyedir. *Grobkörnig* sözcüğü ise tuzun tanelerini tanımlayan, iri taneli olduğunu betimleyen bir kavramdır. Bunun bu anlamda kullanıldığını ortaya koyan öğrenciler, *iri taneli* sözcüğünü kullanmıştır. Ancak metinlerde görüldüğü üzere bunun bir marka olduğunu düşünmüş olan öğrenciler de mevcuttur.

KM 9	Zubereitung
EM 9	<ul style="list-style-type: none"> • Yapılışı: • Hazırlanması: • Hazırlanış: • Hazırlanışı:

Malzemelerin anlatıldığı bölümden sonra artık tarifin yapıışının anlatılacağı bölüm gelmektedir. Almancada bu bölüm için *Zubereitung* sözcüğü tercih edilirken, Türkçede *yapılış* ve *hazırlanış* gibi karşılıklar verilmiştir. Tariflerde her iki kullanıma rastlamak mümkündür. Çevirilerde ağırlıklı olarak *hazırlanış* sözcüğü tercih edilmiştir.

KM 10	Die Hefe in 300 ml lauwarme Milch bröckeln ...
EM 10	<ul style="list-style-type: none"> • 300 ml ılık sütle bölüp, • Maya'yı 300 ml ılık sütün içine parçalayıp koyduktan sonra, ... • Maya'yı parçalayarak ılık sütün içine koyun ... • Mayayı 300 ml ılık süte verip • İlk sütün içerisine mayayı katın ve • Mayayı 300 ml oda sıcaklığındaki Sütün içine ezmek ve • Arpayı sıcak sütün içine ufulayıp koyuyoruz... • Hefe'yi 300 ml süt içerisinde yoğurmak ve

Bu örnekte yer alan *bröckeln* sözcüğünün bir nesneyi parçalamak, bölmek, ekmeği ufalamak gibi anlamları bulunmaktadır. Çevirilerde ise genelde *bölme*, *parçalama*, *verme*, *katma*, *ezme*, *ufalama*, *yoğurma* fiilleri tercih edilmiştir. Tarif metinlerinde *yaş maya* sözcüğüne bağıntılı fiilin daha çok *ufalama*, *bölme*, *parçalama* sözcükleriyle kullanıldığı saptanmıştır. Bu fiillerin kullanım nedeni ise hamur yapım aşamasında öncelikle mayanın ılık sütte/suda eritilmesini kolaylaştırmak için parçalara bölünmesi gerektiğidir. Bu işlemi mayanın çözülmesinde önemli bir role sahiptir ve doğru bir biçimde yapılmadığında hamurun kabarmamasına neden olabilir. Dolayısıyla tercih edilen *verme*, *katma*, *yoğurma* gibi sözcükler tam olarak bahsedilen işlemi açıklamamaktadır.

KM 11	Alle Zutaten in eine große Schüssel geben und zunächst mit den Knethaken des Handrührgerätes, anschließend mit den Händen , ca. 10 Minuten lang kräftig kneten bis ein geschmeidiger Teig entsteht.
EM 11	<ul style="list-style-type: none"> • ...ilk olarak mikserin çubuklarıyla sonrasında ellerinizle; ... güzel bir hamur ... • ...el yoğurucusunun ... kafasıyla sonra elinizle ...[okunaksız] bir maya ... • ...öncelikle Mixerin Knethackeriyle karıştırıyoruz ardından ellerimizle ... güzel bir kıvamını ... • Oklava, elde karıştırmaya yarayan aletle son olarak elde ... düzgün bir hamur ... • ...önce mixer'in hamur için olan ucuyla, sonrada ellerinizle,... hamur elde edene ... • ...Makineyle yoğurun daha sonra ellerle pürüzsüz bir hamur ... • ...bir teknede karıştırın ve yumuşak bir hamur ... • ...karıştırıcı makinenin ucuyla sonradan kendi elinizle ... taze bir hamur ... • ...öncelikle hamur için olan çırpma mekanasıyla sonrasında ...kuvetli bir şekilde yoğurunuz • ...el çırpıcısıyla çırpın, ardından ellerinizle yoğurun, yumuşak bir hamur ... • ... güzel bir kıvama gelinceye kadar yoruyoruz.

Metnin bu bölümünde tarifin hazırlanışının anlatıldığı kesit yer alır. Alman kültüründe hamur için yoğurma eylemi öncelikli olarak mikserin hamur kıvamına getirmeyi sağlayan başlığıyla yapılır. Mikser, öncelikle sıvı malzemelerin katılıp ardından unu yavaş yavaş dahil ederken kullanılır. Ardından hamur daha katı bir kıvama geldiğinde mikser bırakılır ve

yoğurma işlemi el ile yapılır. Türk kültüründe ise mikser kullanımını hamur işleminde yoğun olarak kullanılmaz, aksine hamur yoğurma eylemi elle gerçekleştirilir. Örnekle grubunun bu örnekteki kültüre özgü farklılığı göz önünde bulundurarak hareket etmediği ilgili çevirilerde görülmüştür. Öğrenciler bu işlemi, genel olarak karşılığını vermeden olduğu gibi bırakarak aktarmaya çalışmışlardır. Bazı çevirilerde ise bu ev aleti için doğru karşılık bulunamamış ve aktarma sorunları yaşanmıştır. *Geschmeidiger Teig* ise hamurun kıvamını betimleyen bir sözcük öbeğidir. Türkçe karşılığında *kulak memesi kıvamı* aslında aynı etkiye sahiptir. Ancak çevirilerde *güzel bir kıvam, düzgün/taze/pürüzsüz bir hamur* ifadeleri kullanılmıştır. *Geschmeidiger Teig* ifadesi hamurun kıvamını betimler ancak öğrenciler bu ifadeyi aktarırken bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde hamurun görünüşüyle ilgili bir betimleme yapmayı tercih etmiştir. Ancak EM’de tercih edilen yumuşak sözcüğünün diğer örnekler göre daha belirgin bir karşılığı olduğu söylenebilir. Çevirinin bu kısmında öğrencilerin boş bıraktıkları yerler diğer bölümlerdekinden fazladır.

KM 12	Den Teig zugedeckt an einem warmen Ort ca. 45 Minuten gehen lassen .
EM 12	<ul style="list-style-type: none"> ... dinlendirin. ... bırakınız. ... mayalanmaya bırakın/mayalanmasını bekleyin. ...şişmesini bekleyiniz.

Hamur yoğrulup yumuşak bir kıvam elde edildikten sonra mayalanma süreci gelir. Almancada bu ifade *gehen lassen* sözcük öbeğiyle karşılır. Sözlüksel olarak *gehen=gitmek, lassen=bırakmak* ve *gehen lassen=karışmamak, serbest bırakmak, salıvermek* gibi anlamlara da denk gelmektedir. Ancak bu kesitte *gehen lassen* öbeği hamurun mayalanma sürecini betimler. Söz konusu çevirilerden de anlaşılacağı üzere örnekle grubunu bunu bilmektedir ve Türk kültüründe nasıl ifade edilebileceğinin bilincindedir. Mayalanma sürecinden oluşan bu işlem, *kabarmasını beklemek* ile de karşılır. Diğer örneklerde *Hamuru bırakınız/şişmesini bekleyiniz* ifadeleri kullanılmıştır.

KM 13	Die Brezeln im vorgeheizten Backofen bei 190°C ca. 20 Minuten lang bei Ober-/Unterhitze backen bis diese goldbraun werden.
KM 13	<ul style="list-style-type: none"> ...önceden ısıtılmış fırında ... kahve sarısı önceden ısınmış ocakta ... altın-kahverengi önceden 190°C ısıtılmış fırındaönceden ısıtılmış, yaklaşık 190° derece olan fırında ... altın sarısı rengini almaya kadar ... Önceden ısıdırılmış 190° fırında ... altınkahvesi ... 190°C’de üstü-altı önden ısıtılmış fırına ... üzerleri kızarana kadarönceden 190°C ısıtılmış ocakta ... Altın kahverengi önceden ısıtılmış ocakta 190°C’de ... altınmsı, kahverengimsi ...

Kaynak metnin sonlarına doğru şekil verilmiş olunan hamurun, önceden ısıtılmış olan fırına verilme işlemi yer alır. Nitekim bu işlem için birçok öğrenci erek dildeki ifade biçimine

uygun bir karşılık seçmiştir. Ancak çevirilerde *Backofen* [fırın], Almanca *Kochherd* [ocak] ile karıştırılmıştır. Fırındaki sıcaklığı ölçen santigrat derecesi ise Türkçe tariflerde sadece derece şeklinde veya dereceyi anlamlandıran simge biçiminde kullanılır. Alman kültüründe ise derece ve santigratın kısaltması olan *C* kullanımı mevcuttur. Çevirilerde KM'deki biçimin korunduğu görülür. Pişirme rengini belirten ve metnin başında da yer alan *goldbraun* sözcüğü bu kısımda da yer alır ve genel anlamda *altın-kahverengi*, *altın sarısı* gibi adlandırmalarla karşılanmıştır.

KM 14	Guten Appetit.
EM 14	Afiyet olsun.

Simit metninde de olduğu gibi Almanca metin tariflerinin sonunda *Guten Appetit* ifadesine yer verilir. Öğrencilerin tamamı her iki metnin çevirisinde bu kültürel kullanımı alımlayabilmiş ve bu öbeği erek kültürde aynı işlevi gören ifadeyle karşılayabilmiştir.

3.4. Çeviri Değerlendirmesi

Örneklem grubunun henüz birinci sınıfta ve çeviriye ilişkin bir değerlendirme yazma kültürünü edinmemiş olması nedeniyle çalışmanın bu aşamasında öğrencilerden çok kısa dönüşler alınmıştır. Her iki metinde de sözcüklerin nasıl çevrileceğini bilemediklerinden zorlandıklarını ifade eden öğrenciler, genel olarak Almancadan Türkçeye gerçekleştirilen çeviride daha iyi olduklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca Almancadan Türkçeye gerçekleştirilen çevirinin tam tersi yöne kıyasla daha kolay olduğunu belirtmişlerdir. Bunun nedeni öğrencilerin ev ortamında Türkçenin edinmesi ve ortaöğretimden sonra eğitimlerine Türkiye'de devam etmiş olmalarından kaynaklandığı söylenebilir. Bu, öğrencilerin son yıllardır aktif olarak kullandıkları ve maruz kaldıkları dil ile orantılı bir değerlendirme olduğu söylenebilir.

Değerlendirmelerde elde edilen bir diğer bulgu ise, öğrencilerin çeviri sürecinde sözcük düzeyinde zorluk çektiği ve sözcük için erek kültürde nasıl bir karşılık bulabileceklerini bilmedikleridir. Bu noktada *Brezel*'i hiç görmemiş olan ve bu nedenle nasıl bir tarif verildiğini bilmediğini belirten, öte yandan Almancada hiçbir tarif metni okumadığı için bu metin kültürüne hakim olmadığını belirten öğrenciler olmuştur. Fakat kültür edincine yönelik olumlu değerlendirmeler de mevcuttur. Öğrenciler yorumlarda kültürel farklılıkların bilincinde olduklarını ve kendilerini erek kitlenin yerine koyarak çeviri yaptıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra çeviri kararı olarak nitelendirilebilecek bir değerlendirmede öğrenci, *Brezel* kavramını aynı şekilde bırakıp bunu erek kültüre tanıtmayı amaçladığını belirtmiştir ve belirli aşamalarda resimlerle anlatımını desteklemiştir. Ancak bu değerlendirmeler örneklem grubunun toplam sayısına göre çok az bir veriyi oluşturmaktadır.

Çeviri Amaçlı Metin Çözümlemesi dersinde öğrencilerle uygulamaya ilişkin konuşmalar gerçekleştiğinde, öğrencilerin birçoğu ankette belirttikleri dil seviyelerinin aslında o kadar yüksekte olmadığını ve kültürlerarası aktarım sürecinde birçok faktörün rol oynadığını fark

ettiklerini belirtmiştir. Bu konuşmalarda bazen amacın yeni bir kültürü tanıtmak olduğu, bazen de metnin işlev görebilmesi için erek kültürün normlarının dikkate alınması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Sonuç

Makale çalışmasının odak noktasını ikidillilikte kültür edinci sorunsalı oluşturmuştur. Kültür tanımlarından yola çıkarak, toplumun adeta her yönüyle kimliğini oluşturan kültürün dil ile ilişkisi nedeniyle çeviri etkinliğindeki öneminin yadsınamaz bir gerçek olduğu sonucuna varılmıştır. Nitekim çeviribilimdeki görüşler, çevirinin sadece dilsel değil aynı zamanda bir kültürel aktarım olduğunun altını çizmektedirler (karş. Vermeer, 1991:48). Bu bağlamda ikidilli profiline uygun olan İstanbul Üniversitesi Almanca Mütercim Tercümanlık Anabilim Dalının 1. sınıf öğrencileriyle sırasıyla anket çalışması, çeviri uygulaması ve değerlendirmesi yapılarak, ikidilli öğrencilerin kültür edinçleri buradan elde edilen veriler üzerinden değerlendirilmiştir. Türkçeden Almancaya ve Almancadan Türkçeye gerçekleştirilen çeviri için kültürel semboller taşıyan ve kültüre özgü ifade biçimlerini barındıran bir yemek tarifi, bir başka deyişle *simit* ve *Brezel* tarifleri seçilmiştir. Böylece çalışmanın hipotezi anket çalışmasından elde edilen ikidillilik profili ve örneklem grubunun dil ve kültür baskınlığına ilişkin veriler, çeviriler üzerinden kültür edincine ilişkin saptamalar ve çeviri değerlendirmesindeki görüşlerden elde edilen verilerle sınanmıştır. Bu noktada elde edilen sonuçların, örneklem grubu olarak adlandırılan ve bu çalışmaya katkı sağlayan öğrencilerin çalışmalarıyla sınırlı olduğunu ve bir genelleme yapılmasının amaçlanmadığını belirtmekte fayda vardır. Ancak çalışma sınırları içerisinde yapılan uygulama sonucunda birtakım saptamaların yapılması da mümkün olmuştur.

İlk saptamaya göre örneklem grubu genel itibariyle *simit* ve *Brezel* ürünlerinin ne olduğunun ve erek kültürde hangi ürünle benzeştiğinin bilincindedir. Bu bağlamda çeviri edincinin devreye girerek öğrencilerin kendilerine verilen bilgiler doğrultusunda hedef kitlenin kimler olduğunu sorguladıkları görülür. Öğrencilerin de ifade ettiği gibi çeviri, Almanya’da yaşayan ve tarifi Türkçe okuyacak olan kitle için mi yoksa Türkiye’de Almanya mutfağına ait yeni bir lezzeti tatmak isteyen kitleye yönelik mi gerçekleştirilmelidir (veya diller tam tersi)? Öğrencilerin metin üzerinden bunu sorgulamış olması her iki kültürün içerisinde yaşamış ve zaman zaman bunu deneyimlemiş olmalarına dayandırılabilir. Her ne kadar makale çalışmasında çeviri stratejilerine odaklanılmamış olsa da öğrenciler, Türkçeden Almancaya çevirilerde erek kültürde benzeştiğini düşündükleri ürünün adını yazmayı; Almancadan Türkçeye çevirirken ise kaynak metindeki adlandırmayı olduğu gibi bırakmayı tercih etmişlerdir. Henüz eğitim sürecinin başında olan öğrencilerin çeviri stratejisi kullanma becerisinin bilinçli tercihlerle bağlı olup olmadığı ayrıca sorgulanabilir.

Örneklem grubunun profiline bakıldığında genel olarak Almanya’da doğdukları ve ilkokul ve ortaokulu Almanya’da okudukları, daha sonra yerleşim yerinin değişmesi sonucunda lise eğitimlerini Türkiye’de aldıkları görülür. Bireylerin buldukları toplumsal ortamda

dil girdisinin daha fazla olması, o dilin gelişmesine ve daha fazla kullanılmasına neden olur (karş. Bican/Demir, 2018:148). Örnekleme grubunun çeviri değerlendirmesinde Almancadan Türkçeye olan çevirinin kendilerince daha kolay olduğu görüşünün bu nedene bağlı olduğu ileri sürülebilir. Ayrıca kültürel olarak kendilerini Türk kültürüne daha yakın hissetmeleri ve anket çalışmasında da görüldüğü üzere ilk edinilen dilin Türkçe olması, bir başka deyişle aile içindeki dilsel ve kültürel girdinin daha çok Türkçe ve Türk kültürüne özgü olması, bu dildeki kültürel unsurlara olan hakimiyetin daha fazla olduğu gerçeğini desteklemektedir. Fakat bu saptamanın yanı sıra bireylerin iki dili kullanırken “[...] sergilediği dil üretimi, günlük yaşadığı olaylar ve içinde bulunduğu çevrenin kullandığı dil ile paralellik [gösterdiği]” (Bican/Demir, 2018:150) bilinmektedir. Öğrencilerin dil kullanım geçmişi, yaşadıkları toplumsal çevre ve eğitim girdileri göz önünde bulundurulduğunda, Almanca bilgilerini artık önceki yıllardaki kadar aktif kullanmadıkları ve bu dile maruz kalmadıkları için Almanca metin oluşturmada zorlanmalarına, öğrencilerin ifadelerine göre yavaşlamalarına neden olmuştur. Türkçenin aile ortamında konuşulmasının ötesinde temel bir Türkçe eğitiminin ancak lise seviyesinde alınmaya başlanması, öğrencilerin Türkçe metin edincinin henüz tam gelişmediği yönündeki göstergelerden biri olarak kabul edilebilir.

Örnekleme grubunun çeşitli zamanlarda ve ortamlarda edindikleri kültürel davranış kodlarının ve söylem biçimlerinin, ikidilli olma özelliklerine ek olarak ikikültürlü olmasının zemini de hazırladığı düşünülebilir (karş. Bican/Demir, 2018:148). Ancak ilgili çevirilerde her iki kültür olan hakimiyetin ve bilginin aynı seviyede olmadığı görülmüştür. Bunun nedeni ise, kültürel alımlamanın her iki dilde eşit düzeyde gerçekleşmemesi ve öğrencilerin birçok aşamada erek kültürde bir karşılık bulmamasıdır. Nitekim bu husus da öğrencilerin kültür edincini tam anlamıyla ver her zaman devreye sokamadıklarının göstergesidir. Anket sorusunda yer alan konuşma, yazma, anlama ve dinleme becerilerinde öğrencilerin kendileriyle ilgili düşüncelerine ilişkin veriler de bu saptamayı desteklemektedir. Nitekim öğrencilerin dil becerileriyle ilgili görüşleriyle çeviride ortaya çıkan sonucun örtüşmediği, dolayısıyla öğrencilerin dil seviyelerinin kültür bilgileriyle örtüşmediği söylenebilir. Çevirilerde boş bırakma, sadece sözlüksel anlamı aktarma ve sözcüğü olduğu gibi bırakma eğilimleri öğrencilerin kültürel boşluklarını dil yetkinlikleriyle kapatamadığını gösterebilir. Bu saptamadan da anlaşılacağı üzere kültür edinci, çeviri edincinin sadece önemli alt edinçlerinden birini oluşturmaktadır ve çeviri eylemi için başta dil ve metin edinci olmak üzere çeviri edincinin tüm alt edinçleri uygulanmalıdır. Dolayısıyla öğrencilerin kültür edincini geliştirmede, özellikle dil ve metin edincinin birlikte ele alınmasının çeviri becerilerinin gelişmesine katkı sağlayacağı söylenebilir.

Anket sorularından biri olan “İkikültürlü olmanın olumlu yönü nedir?” sorusuna cevap olarak öğrenciler çeviri sürecinde her iki kültürü alımlamanın kolaylık sağlayacağını belirtmişlerdir. Ancak bunun gerçekleştirilebilmesi için öğrencilerin kültür dağarcığını da geliştirmeleri ve kültürel bilgilerini arttırmaları önemlidir. Henüz 1. sınıfta olan öğrencilerin kültür edincini geliştirebilecek en önemli alanlardan biri akademik çeviri eğitiminde edinecekleri yöntem

bilgisidir. Derslerdeki eğitimler her iki dilde eşit seviyede uygulanmalı ya da öğrencilerin diğer dilde eksik kalan kültürel yetkinliği edinç bağlamında artırılmalıdır. Bunlar ders içerikleriyle desteklenmeli ve sürdürülebilirliği sağlanmalıdır. Öğrencilerin kültür bilgisini ne denli kültür edincine dönüştürebildiklerini ders bağlamında sorgulayan Tükel-Kanra, kültür edincinin münferit olarak ele alınmasından ziyade araştırma ve metin edinci ile birlikte geliştirilebileceğini vurgulamaktadır (Tükel-Kanra, 2019:69). Bu bilgiler ışığında ikidilli öğrencilerin kültür edincinin gelişmesine katkı sağlayacak bileşenlerin, çevirinin alt edinçleriyle birlikte alınabileceği söylenebilir. Kültürün alımlanma sürecinde çeviri amaçlı metin çözümlemesinin de katkı sağlayacağı, metin üzerinde sorgulamaların yapılması için gerekli yöntemlerin çeşitli metin türlerinde uygulanarak pekiştirilebileceği düşünülmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

KAYNAKÇA/REFERENCES

- Amman, M. (2008). *Akademik Çeviri Eğitime Giriş*, çev. Emine Deniz Ekeman. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Arı, S. (2016). *Çeviri ve Kültürel Semboller*, İstanbul: Değişim Yayınları.
- Aydoğdu, K. (2018). Kültürel Mirasın İzinde, Simit. *Uluslararası Türk Bilim Dergisi*, 8, Özel Sayı, 319-327.
- Bahumaid, S. (2010). Investigating Cultural Competence in English-Arabic Translator Training Programs. *Meta Journal Des Traducteurs*, 55(3), 569-588.
- Baker, C. (2001). *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism*, İngiltere: Library of Congress Cataloging in Publication Data.
- Berk, Ö. (2005). *Kuramlar Işığında Açıklamalı Çeviribilim Terimcesi*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Bican, G. ve Demir, N. (2018). Danimarka'da Türkçe-Danca Konuşan Öğrencilerin Dil Baskınlığının İki Dillilik Temelinde İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 43(194), 131-155.
- Birkan Baydan, E. (2015). Çeviri Eğitiminde Çeviri / Çevirmenlik Edinci: Problem Çözme ve Karar Verme Konusunda Bir Farkındalık Uygulaması. *İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi*, 7(2013), 103-125.
- Çetinkaya, S. (2015). *İkidillilik ve Çeviri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Çetinkaya, S. (2017). Çok Dillilik ve Kimlik', *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 10(50), 371-377.
- Demez, N. (2014). *Türkiye'de Çeviribilimin Gelişimi Açısından Paradigma Kavramı ve Değişiminin Yansımaları*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış doktora tezi.
- Erten, A. (1992). Çeviride Kültürel Etkiler. *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*. Ankara: Hacettepe Yayınları, s. 68-74.
- Eruz, S. (2008). *Akademik Çeviri Eğitimi- Çeviri Amaçlı Metin Çözümlemesi*. İstanbul: Multilingual Yayınları.

- Gümüoğlu, T. (2010) *Sprachkontakt Und Deutsch-türkisches Code- Switching: Eine Soziolinguistische Untersuchung Mündlicher Kommunikation Türkischer MigrantInnen*, Frankfurt am Main: Peter Lang Verlag.
- Haldan, A. (2016). *Çeviri Eğitiminde Çeviri Edinci Geliştirme Alışkanlıkları*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış doktora tezi.
- Hönig, H. G., Kussmaul, P. (1991). *Strategie der Übersetzung*, Tübingen: Gunter Narr Verlag.
- Kıran, Z. ve Kıran, A. (2013). *Dilbilime Giriş (Dilbilisinden Dilbilime)*. Ankara: Seçkin Sosyal Bilimler.
- Külebi, O. (1997). ‘Dilbilim ve Dil Felsefesinde Bir Dönüm Noktası: Noam Chomsky’, *Dilbilim Araştırmaları*, s. 76-81, (Çevrimiçi) <http://dad.boun.edu.tr/download/article-file/52749> [9 Ekim 2020].
- Neubert, A. (2000). ‘Competence in Language, in Languages, and in Translation’, *Developing Translation Competence*, Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, s. 3-17.
- Newmark, P. (1988). *A Textbook of Translation*, Shanghai, Foreign Language Education Press.
- Oğuz, E. S. (2011). Toplum Bilimlerinde Kültür Kavramı. *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Hacettepe Üniversitesi, 28(2), 123-139.
- PACTE. (2000). ‘Acquiring Translation Competence: Hypotheses and Methodological Problems in a research Project’, *Investigating Translation*, yay. haz. A. Beeby, D. Ensinger & M. Presas (Eds.), Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, s. 99-106.
- Şimşek, F. (2016). *Kültür Aktarımı Kuramının Eleştirisi: Türkiye'nin Medenileşme Sürecinde Çevirinin Rolü*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, yayınlanmamış doktora tezi.
- Tükel Kanra, Y. (2019). Çeviri Eğitiminde Kültür Edincinin Kazandırılması Üzerine. *İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi*, 10 (2015/2), 51-72.
- Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe Sözlük*, haz. Şükrü Haluk Akalın [ve diğerleri], Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 11. baskı.
- Uluçam-Wegmann, A. I. (2011). İkidiilli Öğrencilerin Okuma Edinçlerinin Çeviri Edimlerine Etkisi. *Dil Dergisi*, 152, 7-29.
- Uluşahin, E. (2019). *Çeviri ve Kültür*, (ed. Esra Uluşahin). Ankara: Nobel Bilimsel Eserler.
- Vardar, B. (2002). *Açıklamalı Dilbilim Terimler Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Vermeer, H. (1991). Çevirmek ve Anlamak: Biçimle İşlev Arasındaki Bağımlılıklar ve Anlamın Kültürel Önkoşulları (çev. Turgay Kurultay), *Metis Çeviri*, 16, 41-49.
- Witte, H. (1999) ‘Die Rolle der Kulturkompetenz’, *Handbuch Translation*, yay. haz. Mary Snell-Hornby, Hans G. Hönig, Paul Kußmaul, Peter A. Schmitt, Tübingen: Stauffenburg Verlag, s. 345-348.
- Witte, H. (2000). *Die Kulturkompetenz des Translators*. Tübingen: Stauffenburg Verlag.
- Yazıcı, M. (2005). *Çeviribilimin Temel Kavram ve Kuramları*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Yule, G. (2010) *The Study of Language*. New York: Cambridge University Press.

İnternet Kaynakları/Online Resources

- Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı (CEFR) Dil Yeterlilik Seviyeleri: (Çevrimiçi) <https://www.efset.org/tr/cefr/> , 15.10.2020
- Duden: Tek Dilli Almanca Sözlük (Çevrimiçi) <https://www.duden.de/rechtschreibung/Rezept> , 25.10.2020
- Oxford Sözlüğü: “Simit” (Çevrimiçi) <http://www.diken.com.tr/simit-oxford-ingilizce-sozluke-girdi/> , 25.10.2019

Kaynak metinlerin oluşturulmasında faydalanılan kaynaklar/ Resources used in the creation of source texts

(Çevrimiçi) <https://www.sozcu.com.tr/hayatim/gurme/sade-simit-nasil-yapilir-iste-kahvalti-ve-bes-caylarinin-vazgecilmezi-sade-simit-tarifi/> , 09.10.2019

(Çevrimiçi) <https://www.nefisyemektarifleri.com/pekmezli-simit-tarifi/> , 09.10.2019

(Çevrimiçi) <https://www.gutekueche.at/brezel-rezept-5660> , 03.02.2020

(Çevrimiçi) https://www.rezeptschachtel.de/laugenbrezel_rezept.html , 03.02.2020

(Çevrimiçi) <https://www.innungsbaecker.de/rezept-brezel-in-vier-schritten-zur-perfekten-brezel> , 03.02.2020

(Çevrimiçi) <https://www.lecker.de/brotteig-50357.html> , 03.02.2020

Ekler

EK I: Türkçeden Almancaya Çevrilen Metin¹³:

Sade Simit Nasıl Yapılır? İşte Kahvaltı ve Beş Çaylarının Vazgeçilmezi Sade Simit Tarifi...

Sokak simidi, kandil simidi, pekmezli simit... ve daha pek çok simit türü sofralarımızın vazgeçilmezidir. Peki evde çıtır çıtır gevrek sade simit nasıl yapılır? Kahvaltı ve beş çaylarının vazgeçilmezi sade simit yapımı ve püf noktaları...

Simit Tarifi

1 su bardağı ılık süt,
1 su bardağı ılık su,
1 çay bardağı sıvı yağ,
3 yemek kaşığı sirke,
1 paket instant maya (10 gr),
1 yemek kaşığı toz şeker,
1 tepeleme tatlı kaşığı tuz,
5,5 su bardağı un.

Üzeri İçin:

1 çay bardağı su,
2 yemek kaşığı üzüm pekmezi,
Susam.

Pekmezli Simit Tarifi Yapılışı

1. Sıvı malzemeler başta olmak üzere tüm malzemeleri bir kaba alalım ve kulak memesi yumuşaklığında bir hamur elde edelim.
2. Mayalanması için bir kenara alalım yarım saat 45 dk. bekleyelim.
3. Mayalanan hamurumuzu alıp mandalina büyüklüğünde bezelere ayıralım, bir bezeyi tekrar iki eşit parçaya ayırıp uzatalım ve birbirlerine dolayıp simit şekli verelim.
4. Pekmezli suya batıralım oradan bol susama bulayıp fırın tepsimize dizelim.
5. 200 derecede üzeri nar gibi kızarana kadar pişirelim. Afiyet olsun...

13 Bu metin aşağıda yer alan sitelerdeki metinlerden belirli bölümler alınarak oluşturulmuştur: (Çevrimiçi) <https://www.sozcu.com.tr/hayatim/gurme/sade-simit-nasil-yapilir-iste-kahvalti-ve-bes-caylarinin-vazgecilmezi-sade-simit-tarifi/> , 09.10.2019

(Çevrimiçi) <https://www.nefisyemektarifleri.com/pekmezli-simit-tarifi/> , 09.10.2019

EK II: Almancadan Türkçeye Çevrilen Metin¹⁴:

BREZEL

Knusprig-goldbraun von außen und wattig-weich in der Mitte: die berühmten und beliebten Brezeln gehören zum Laugengebäck. Das Rezept passt hervorragend zum Frühstücksbuffet.

Zutaten:

- 1 Würfel frische Hefe
- 300 ml lauwarme Milch
- 1 TL Zucker
- 500 g Weizenmehl (Type 550)
- 1 TL Salz
- 40 g Margarine, Butter oder Schmalz
- 1 l Wasser

Außerdem:

- 1 Prise Salz (Bestreuen)

Zubereitung:

1. Die Hefe in 300 ml lauwarme Milch bröckeln und so lange verrühren, bis sie sich aufgelöst hat.
2. Alle Zutaten in eine große Schüssel geben und zunächst mit den Knethaken des Handrührgerätes, anschließend mit den Händen, ca. 10 Minuten lang kräftig kneten bis ein geschmeidiger Teig entsteht.
3. Den Teig zugedeckt an einem warmen Ort ca. 45 Minuten gehen lassen.
4. Nach der Gehrzeit den Teig zu einer langen Teigrolle formen.
5. Von dieser Rolle nun etwa 16 - 18 gleich große Stücke abteilen und diese zu etwa 60 cm langen Strängen ausrollen, die in der Mitte dick sind und nach außen dünn zulaufen. Daraus dann jeden Teigstrang zur Brezel schlingen.
6. Die Brezeln im vorgeheizten Backofen bei 190°C ca. 20 Minuten lang bei Ober-/Unterhitze backen bis diese goldbraun werden. Guten Appetit.

14 Bu metin aşağıda yer alan sitelerdeki metinlerden belirli bölümler alınarak oluşturulmuştur:
 (Çevrimiçi) <https://www.gutekueche.at/brezel-rezept-5660> , 03.02.2020
 (Çevrimiçi) https://www.rezeptschachtel.de/laugenbrezel_rezept.html , 03.02.2020
 (Çevrimiçi) <https://www.innungsbaecker.de/rezept-brezel-in-vier-schritten-zur-perfekten-brezel> , 03.02.2020
 (Çevrimiçi) <https://www.lecker.de/brotteig-50357.html> , 03.02.2020

